

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ČESKO-NĚMECKÝCH AREÁLOVÝCH STUDIÍ A GERMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**NĚMECKÁ PŘÍJMENÍ V NETOLICÍCH A JEJICH INTEGRACE
DO ČESKÉHO JAZYKA**

Vedoucí práce: prof. PhDr. Alena Jaklová, CSc.

Autor práce: Veronika Hazuková

Studijní obor: Česko-německá areálová studia

Ročník: 3.

2018

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 11. května 2018

Veronika Hazuková

Chtěla bych poděkovat prof. PhDr. Aleně Jaklové, CSc., za odborné vedení mé bakalářské práce, za její rady, konstruktivní připomínky a trpělivost. Dále bych ráda poděkovala SOkA Prachatice a obzvláště paní Daně Vošahlíkové za veškeré poskytnuté dokumenty, které byly pro tuto práci naprosto nezbytné. V neposlední řadě bych pak chtěla poděkovat svému manželovi, rodině a nejbližším přátelům za podporu během mého studia.

ANOTACE

Práce se zabývá německými příjmeními u Čechů v obci Netolice a jejich integrací do češtiny. Netolice jsou typickým zástupcem české obce, byť jsou obklopeny tzv. Zlatou stezkou přinášející příliv německého obyvatelstva a němčiny. Práce obsahuje popis historie obce Netolice k prokázání jejího českého rázu. Dále se zabývá tvorbou materiálové databáze (německých příjmení u Čechů v obci Netolice) z dostupných materiálových pramenů, které musely být aktuální, jelikož se jedná o popis současného stavu integrace německých příjmení u Čechů v obci Netolice. Následně je uveden výčet současných německých příjmení u Čechů v obci Netolice, na kterém je popsán aktuální stav jejich integrace. Popis se člení na integraci pravopisnou a morfologickou. Integrace morfologická je dělena ještě na dvě části, a to na tvaroslovnou a slovotvornou.

Klíčová slova

Historie obce Netolice; asimilace a integrace Němců na českém území; příjmení; integrace německých příjmení u Čechů; integrace pravopisná; integrace tvaroslovná; integrace slovotvorná.

ANOTATION

The work deals with integration of German surnames of Czechs to Czech language in town Netolice typical example of Czech town in area of Golden trail bringing German people and language. The work describes history of town Netolice to prove its Czech character. The work further deals with gaining substantive databases (German surnames of Czechs in town Netolice) from available sources fulfilling especially their up-to-dateness due to description of current state of integration of German surnames of Czechs in town Netolice. List of acquired German surnames of Czechs in town Netolice is stated further describing actual state of integration. Description is divided into grammatical integration and morphological integration. Morphological integration is further divided into two parts, inflection and word formation.

Keywords

History of town Netolice; assimilation and integration of Germans in Czech area; surname; integration of German surnames of Czechs; grammatical integration; word formation integration; morphological integration.

OBSAH

ÚVOD	7
1. HISTORIE OBCE NETOLICE	8
1.1 Zlatá stezka	8
1.2 První zmínky o obci Netolice z období středověku	10
1.3 Novověk	12
1.4 Obec Netolice do 50. let 20. stol.	15
1.5 Šetření státní a národní spolehlivosti v roce 1949	18
1.6 Obec Netolice od 50. let 20. století po současnost.....	19
2. MATERIÁLOVÁ DATABÁZE	21
2.1 Ministerstvo vnitra České republiky	21
2.2 Obec Netolice.....	21
2.3 Státní okresní archiv Prachatice	22
2.3.1 Přehled veškerých probádaných zdrojů	23
2.3.2 Přehled veškerých oslovených institucí	23
3. VÝČET NĚMECKÝCH PŘÍJMENÍ V OBCI NETOLICE	24
4. OBECNÁ CHARAKTERISTIKA PŘÍJMENÍ.....	28
4.1 Historický vývoj příjmení v České republice	28
4.2 Sociální vývoj příjmení	29
4.3 Příjmení v současnosti	29
5. INFILTRACE NĚMECKÝCH PŘÍJMENÍ NA ÚZEMÍ ČESKÝCH ZEMÍ	30
5.1 Němci na českém území do 19. stol.....	30
5.2 Němci na českém území od 19. století po současnost	31
6. INTEGRACE NĚMECKÝCH PŘÍJMENÍ U ČECHŮ V OBCI NETOLICE DO ČESKÉHO JAZYKA.....	35
6.1 Plně převzatá příjmení	36
6.2 Integrace příjmení po stránce pravopisné	38
6.2.1 Důvody a časová posloupnost pravopisné integrace	38

6.2.2	Projevy pravopisné integrace	40
6.3	Tvaroslovná integrace německých příjmení u Čechů	45
6.4	Slovotvorná integrace německých příjmení u Čechů	48
ZÁVĚR		51
LITERATURA A JINÉ POUŽITÉ ZDROJE		53
SEZNAM TABULEK		56
SEZNAM PŘÍLOH		57

ÚVOD

Téma mé bakalářské práce je integrace německých příjmení u Čechů v obci Netolice. K výběru zmíněného tématu jsem měla více důvodů. Jedním z nejsilnějších byla moje láska k historii. V rámci historie mě vždy nejvíce zajímal život lidí. Vedle vládnoucích tříd jsem se s oblibou soustředila na prosté lidi. Ti však byli vždy ovlivňováni vyšší společenskou vrstvou pomocí politiky. Snoubení historie, politiky a studia mezikulturních vztahů jsou předmětem mého studijního oboru. Obohacující a neméně cenný prvek je práce s německým jazykem. Všechny zmíněné atributy byly nezbytné pro vytvoření této bakalářské práce, jelikož analýza integrace německých příjmení u Čechů zahrnuje vše výše zmíněné. Ani obec Netolice nebyla vybrána náhodou. Základním předpokladem jejího zvolení bylo, že se jedná o historicky české město, které bylo obklopeno prostředím ovlivněným obchodní cestou s Německem a Rakouskem, tzv. Zlatou stezkou.

Cílem této práce je popis integrace německých příjmení u Čechů v obci Netolice do českého jazyka. K jeho dosažení jsem zvolila následující postup:

Nejprve jsem doložila historickou převahu Čechů v obci Netolice pro potvrzení již zmíněného předpokladu, že se jedná o českou obec. K tomu jsem využila zdroje ze Státního okresního archivu Prachatic. Znamená to, že jsem aplikovala metodu úplné literární rešerše.

Dále jsem získala do té doby neexistující aktuální seznam německých příjmení u Čechů v obci Netolice. K jeho vytvoření byl nutný výběr vhodných pramenů. Zdroje jsem vybrala dle jejich rozsahu, aby zahrnuly nejširší možné pole netolických občanů, a dle aktuálnosti, jelikož se práce zaměřuje na současná německá příjmení u Čechů v obci Netolice a jejich integraci do češtiny. V této části jsem aplikovala výběrovou a vícepruhovou literární rešerši. Na základě vybraných pramenů jsem vytvořila výčet německých příjmení v obci Netolice k roku 2004.

Pro správné pochopení analýzy příjmení jsem nejprve popsala objekt zkoumání, tzn. příjmení, jeho význam, vlastnosti a vývoj v historii.

V další kapitole uvádím vlastní popis integrace německých příjmení u Čechů v obci Netolice. Jejich integrací do češtiny jsem rozdělila téma na integraci pravopisnou a morfologickou, kterou jsem dále členila na integraci tvaroslovnou a slovtvornou. Vždy přitom porovnávám výsledný stupeň integrace s původním tvarem německého příjmení.

1. Historie obce Netolice

Seznámení se s historií obce Netolice je pro pochopení významu následující práce naprosto nezbytné. Jelikož je práce zaměřena na integraci německých příjmení do češtiny, bude se níže uvedená kapitola zabývat dějinami dokládajícími především vývoj obce, jejích majitelů či správců a jejího obyvatelstva. I přes to, že nedaleko od obce Netolice vedla Zlatá stezka, která měla za následek příliv německého obyvatelstva do Čech, svědčí uvedená historie obce Netolice o zachování českého rázu (od pána, vyjma Schwarzenberků, po obyvatelstvo). Největší prostor bude v této kapitole dán novodobým dějinám, tj. 20. století. Kapitola bude zakončena výsledky bádání z novodobých dokumentů pocházejících z roku 2004.

Prameny pro níže uvedenou kapitolu představují především kroniky obce Netolice z let 1923 – 1964.¹ Historie před uvedenými daty, především v kronikách z 16. století, je zapsána pravopisem bratrským v němčině. Jelikož je pro tuto práci stěžejní 20. století, nebyl na ně kladen zvláštní důraz a jako základní bibliografický zdroj byla využita především publikace *Historická krajina Netolicka – Specializovaný turistický průvodce* (Beneš, Ouroda, Stejskal, 1998). Vedle městských kronik obce Netolice existují i kroniky farní a školní, avšak ani v nich obsažené informace nebyly pro zpracovávané téma podstatné. Jako další podstatné zdroje sloužil archiv Městského národního výboru obce Netolice z let 1945 – 1961² a seznam voličů obce Netolice z voleb do Evropského parlamentu z roku 2004.³

1.1 Zlatá stezka

Zlatou stezkou je označována trasa, po které se dopravovala sůl z hlavních těžišť. Do 12. století se jednalo o oblast Reichenhall v Bavorsku a od konce 12. století také Hallein a Goldenbach u Berchtesgadenu. Postupně solná naleziště přibývala (např. ve 14. století Hallstatt atd.). Odtud byla sůl vezena do Pasova a z něj do místa určení. Cílem Zlaté stezky byla tři města s povolením pro obchod se solí: Vimperk, Kašperské Hory a Prachatice. Jelikož se práce zabývá městem Netolice, bu-

¹ Pamětní kniha města Netolice II. 1923 – 1938, SOkA Prachatice, sign. II – 162.

Pamětní kniha města Netolice III. 1938 – 1964, SOkA Prachatice, sign. III – 163.

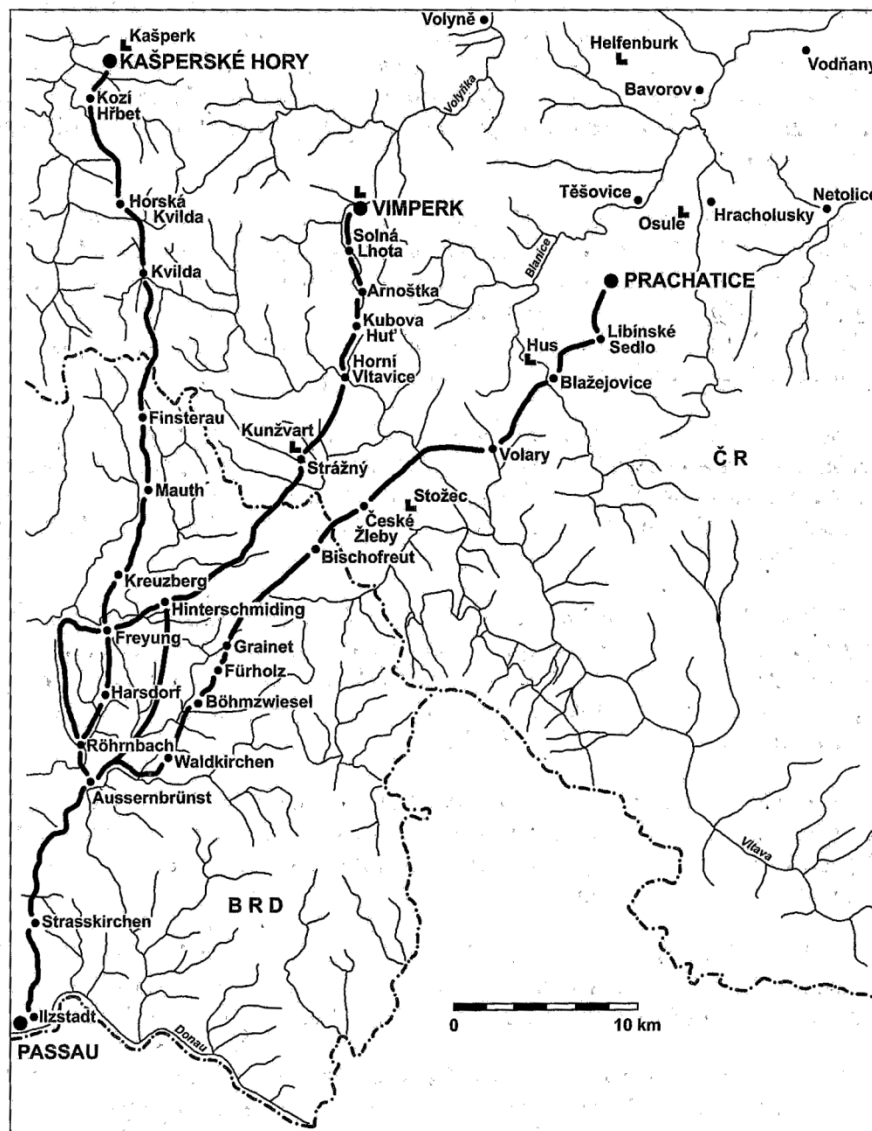
² Městský národní výbor Netolice, Pomocné soupisy obyvatelstva Netolic, 1948, SOkA Prachatice, karton 41, sign. III./ 1a

³ Městský úřad Netolice, Volby do Evropského pralamentu 2004, Organizace technického zabezpečení voleb, SOkA Prachatice, nezpracovaný fond.

de pohlíženo především na větev prachatickou. je pozoruhodné, že i přes blízkost Zlaté stezky (viz obr. č. 1) zůstaly Netolice převážně českým městem.

Zlatá stezka vedla přes obě strany Šumavy, jak přes Německou, tak přes Českou. Chodili po ní muži s tažnými koňmi, kteří měli na hřbetech naložen náklad soli, tzv. soumaři. Jednalo se o sedláky, kteří na cestu vyráželi po sklizni obilí, tedy na podzim. Jelikož terén Šumavy nebyl pohostinný (rašeliniště, mokřady, hory apod.), jednalo se o statné a odolné jedince. Ve středověku hrála sůl daleko významnější

Obr. č. 1: Průběh tří větví Zlaté stezky

Zdroj: KUBŮ František, ZAVŘEL Petr. Zlatá stezka, Historický a archeologický výzkum významné středověké obchodní cesty, 1. Úsek Prachatice – státní hranice. Příbram: PBtisk s. r. o., 2007, s. 10.

roli než dnes. Kromě solení pokrmů se sůl využívala i ke konzervaci jídla, jelikož sůl byla velmi vysoce ceněna, nesla stezka název Zlatá. Nejednalo se však pouze o dovoz soli, ale i o transport jiného zboží (např. látky, jižní plody, koření apod.). Stezka nefungovala pouze jednosměrně, po předání soli soumaři naložili český chmel, slad, prachatickou pálenku, obilí, kůži, nebo vlnu, a vše se vydávalo na cestu i opačným směrem.

Předchůdce Zlaté stezky se dle posledních nálezů datuje již od pravěku. Avšak počátek té „novodobé“ se uvádí v 11. století (Kubů, Zavřel, 2007). Po třicetileté válce však její význam postupně upadal. Hlavně díky Habsburkům, kteří prosazovali svůj monopol na dovoz soli z Lince přes České Budějovice do Prahy. Výsledkem byl zákaz používání Zlaté stezky v roce 1706. Ukončení transportu zboží měl za následek i stagnaci vývoje regionu (Fuchs, Kubů, Štemberk, 2009).

1.2 První zmínky o obci Netolice z období středověku

V roce 981 se objevuje první písemná zmínka o Netolicích v *Kosmově kronice* jako o jednom z hradů Slavníkovců. V době vlády Boleslava I. (935 – 972) počali Přemyslovci útočit na nepříbuznou šlechtu ve snaze převzít plnou moc nad českým územím. V roce 995 došlo k vyvraždění Slavníkovců. Netolice byly poté v državě Přemyslovců, kteří v průběhu 11. století postupně budovali tzv. hradeckou správní soustavu, jejímž prostřednictvím chtěli upevnit svou moc i na územích, která dříve nevladli. Mezi tyto hrady patřil i hrad Netolice. Netolické hradiště se nacházelo na vrchu sv. Jana v Netolicích.

Ve středověku měnil hrad Netolice často majitele. Netolická rychta spadala až do konce 50. let 13. století pod knížecí a později korunní vlastnictví. Situace se změnila zesílením vlivu Vítkovců, kteří rozšířili panství až do rakouských zemí. Přemysl Otakar II. chtěl jejich moc oslabit. Nejprve povolil trh nedaleko hradu Netolice, avšak díky rozvoji Českých Budějovic a hradu Hluboká ztratil hrad v Netolicích brzy svůj význam a tak ho Přemysl Otakar II. svěřil pod správu kláštera Svaté (Trnové)⁴ Koruny, který jím byl založen roku 1263.⁵ Název Zlatá Koruna je používán od 17. století. Poté prostřednictvím cisterciáckých mnichů ze Zlaté Koruny reguloval Přemysl Otakar II. moc Vítkovců. Ve stejné době pak nedaleko staré trhové osady a hradu Netolice za-

⁴ Zlatá Koruna – oficiální webová prezentace kláštera. O klášteře. Historie. [online] © 2003–2016. [cit. 2017-09-20] Dostupné z: <https://www.klaster-zlatakoruna.cz/cs/o-klasteru/historie>.

⁵ Tamtéž.

ložil i město Netolice. V Netolicích působili kromě kupců i mnozí řemeslníci, např. kováři, tesaři, lazebníci, kožešníci.

V této době kázal v místním kostele německý kněz. Někteří historikové uvádějí, že to bylo z důvodu německé většiny obyvatel. Avšak pravděpodobnější je fakt, že existovala jen hrstka vysvěcených českých kazatelů, která vedla kázání v jediném povoleném liturgickém jazyce, a to v latině⁶.

O několik let později Přemysl Otakar II. Zemřel a klášter byl vypálen a vyplněn spolu s přilehlými pozemky a majetkem. Ota Braniborský poté svěřil Netolice rodu Prusenků ze Statenberka. Nicméně ještě v témže roce (1281) klášter navrátil zpět opatovi. Později tento čin potvrdil Václav II..

Během vlády Jagellonců Netolice ekonomicky vzrostly a získaly vliv. Rozkvět Netolic dokazují nejstarší zmínky o městském rychtáři z roku 1317. V roce 1338 pak město obdrželo právo pro cech pekařů. Hospodářský úspěch měl vliv i na vývoj a strukturalizaci městské samosprávy, která zahrnovala dvanáctičlennou městskou radu. Nejvlivnější místa patřila producentům potravin, preferováni byli hlavně výrobci piva.

Z roku 1362 se dochovala městská pečeť, která dokládá vysoký status městské rady. Zmíněná pečeť poté sloužila i jako městský znak. Je na něm vyobrazena Panna Marie sedící na trůně se zlatou korunou na hlavě. Na levé ruce má položeného Ježíška. pod jejíma nohama leží stříbrný půlměsíc a celý výjev má červené pozadí.

S rostoucím vlivem města rostlo i sebevědomí obyvatelstva a rady. Spory s církevní správou byly časté, avšak díky cisterciácké osvětě a její schopnosti vést hospodářství, majetek Netolic stále rostl. To dokazuje i latinská listina z roku 1415, na které stojí soupis majetku s příslušnými správci – nikoli majiteli.

Netolice nebyly jediným místem, kde počali měšťané, poddaní a dokonce i šlechtici protestovat proti církvi. Tento vzdor se plně projevil husitstvím, snahami o reformu církve a její návrat k ryze církevním činnostem. Nezůstalo však pouze u protestů a kázání. Konaly se i tzv. spanilé jízdy, které byly vedeny husity, jako zdroj majetku. Jedním z prvních cílů byl klášter Zlatá koruna. Roku 1420 byl napaden husity, kteří budovy zapálili a způsobili tím velké škody. Mniši proto klášter na 17 let opustili.⁷ Netolice jako církevní majetek nájezdům též podlehly. Nicméně i v Netolicích byla řada husitských stoupenců. Někteří z nich, jednalo se především o řemeslníky,

⁶ HRADILEK, Pavel. GETSEMANY, křesťanský měsíčník. Charakteristika středověké liturgie. [online]. © 2003–2016. [cit. 2017-01-15]. ISSN 1210 485X. Dostupné z: <https://www.getsemany.cz/node/964>.

⁷ Zlatá Koruna – oficiální webová prezentace kláštera. O klášteře. Historie. [online] © 2003–2016. [cit. 2017-09-20] Dostupné z: <https://www.klaster-zlatakoruna.cz/cs/o-klasteru/historie>.

se účastnili plenění kláštera, a jiní, především měšťané, se vydali na známé poutě na vrch Burkovák u Němějic.

Oldřich II. Z Rožmberka, tehdejší majitel Netolic, byl sedmnáctiletý chlapec, který měl velké fyzické potíže. Tyto nedostatky však kompenzoval vysokou inteligencí. přes tože původně Oldřich II. patřil mezi husity, a dokonce i po jeden čas přijímal pod obojí, doufal, že mu návrat ke katolické církvi vynese větší zisk. Po vypálení Zlaté koruny požádal císaře Zikmunda o peníze a zástavu klášterních statků s účelem je ochránit. Po čase z něj byl dokonce známý „husitobijec“ a velmi úspěšný podnikatel vydělávající na revoluční vřavě. V roce 1422 císař Zikmund uposlechl korunského opata Rutgera a vzal klášter jako zástavu zpět. Nicméně Oldřich II. si v roce 1439 nechal vypracovat listinu, na jejímž základě měl dát císař Zikmund klášter i okolní statky trvale pod správu Rožmberků. Díky tomu byly Netolice nejen městem dvojího lidu a víry, ale i dvou majitelů.

V polovině 15. století se napjatá situace, která vznikla díky rozdílným vírám, začala uklidňovat a bylo možné počít s postupnými opravami města a přiléhajících statků. Začaly se budovat rybníky, počal se opravovat kostel sv. Václava a fungovala městská škola. Dokonce v roce 1463 udělil Jiří z Poděbrad Netolicím právo výročního trhu. Tento pokus o navrácení se k řádu však ukončil Jindřich Roubník z Hlavatce, který v roce 1469 obsadil Netolice. Během jeho vlády byl vypálen kostel sv. Václava. Netolice měl Jindřich Roubník z Hlavatce v državě do roku 1477. Poté se navrátily zpět pod správu Rožmberků, pod jejichž vedením byly Netolice v rámci obchodu a řemesel schopny konkurovat nedalekým Prachaticím. Po Kutnohorském míru, tj. po roce 1485, za vlády Jagellonců město nadále spravovali Rožmberkové. V Netolicích podporovali rozvoj podnikání a v roce 1495 zavedli právo svobodného odkazu, tzn. právo na osobní majetek (Beneš, Ouroda, Stejskal, 1998).

1.3 Novověk

Roku 1513 král Vladislav II. potvrdil vlastnictví Netolic i s přilehlými patnácti vesnicemi Petru IV. Z Rožmberka, po kterém je zdědil Vilém z Rožmberka. Jelikož Rožmberkové spravovali i bohaté Prachatice, byli nuceni za Netolice odvádět značné dávky obilí cisterciáckému klášteru Zlaté koruně.

Ve zmíněné době přichází do Čech renesance. Spolu s ní nastává i nová potřeba rozšiřování majetku šlechty, které nestačí zavedené a po staletí neměnné feudální dávky. Šlechta proto začíná podnikat. Kvůli svým podnikatelským záměrům mění

i krajinu, Netolice nevyjímaje. Rozmach rybníkářství, který byl pro jižní Čechy typický, je znatelný i v místní krajině. Vedle rybníkářství se rozšiřuje i pivovarnictví, v roce 1663 byl v Netolicích postaven pivovar. V této době měly Netolice již vydlážděné náměstí a hlavní ulice z něj vycházející se téměř shodují s polohou těch dnešních. Ulice Lhenická, Bavorovská, Pražská, Česká a Německá nesly jméno dle směru, kam se ubíraly. Dokladem rozkvětu Netolic za vlády Rožmberků byl stejný počet domů, jako měly Prachatice, a asi jen o třetinu méně než Český Krumlov. Dalším ukazatelem rozkvětu jsou záznamy o množství domů a obyvatel ze 40. let 16. století. Netolice měly 163 domů, ve kterých bydlelo 1200 – 1300 obyvatel. Na konci řečeného století počet domů vzrostl o 38 a počet lidí téměř o 200. o důležitosti Netolic svědčí i existence 3 bohoslužebných míst. Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie s kaplí sv. Barbory, kostel sv. Václava a kostel sv. Jana, který byl koncem 18. století zrušen.

Od roku 1544 netoličtí měšťané obdrželi další právo, a to osmidenního trhu. Postupně stoupaly i počty povolených cechů (např. tkalci, bednáři, truhláři, koláři), mezi tradičními cechy se objevovaly i cechy privilegované, např. kožešníci, kloboučníci a sládcí. Z dobových dokumentů vyplývá, že velmi často řemeslníci opouštěli svá povolání a „načerno“ pracovali jako sládcí. Číslo těchto „nelegálních podnikatelů“ se pohybuje mezi třiceti až čtyřiceti, takže lze říci, že se téměř každý pátý občan Netolic považoval za sládku. Mezi těmito sládky se nalézali i zdatnější jedinci. Na základě jejich nabytého majetku se pak spolu se svými rodinami stávali správci v netolickém panství.

Mezi nejvýraznější patřili Grejnarové z Veverčí, Benýdkové z Veverčí, Netoličtí z Turova, Nejhaubarové, Šilhánkové z Veverčí či Melíškové, kteří měli nejvyšší pravomoci po Rožmbercích v raně novověkých Netolicích. Dalším významným netolickým občanem byl i renesanční stavitel rybníků Štěpánek Netolický. Netolicko však pozměnil hlavně pozdější budovatel Jakub Krčín z Jelčan, který vedl stavbu rybníků Naděje, Nehradil a Pomoc.

Jakub Krčín byl zároveň rožmberským regentem. Od Viléma z Rožmberka obdržel za dobré služby darem pozemky s hospodářským dvorem Leptáč. Vilémovi se však v místní oboře zalíbilo natolik, že v roce 1579 vyměnil s Jakubem Krčínem Leptáč za město Sedlčany a 10 okolních vesnic. Sám si poté pozval vlašského stavitele Baldassara Maggiho z Arogna,⁸ aby mu v blízkosti Leptáče postavil nový lovecký zá-

⁸ Kratochvíle – oficiální webová prezentace státního zámku. O zámku. Historie. [online] © 2003–2016. [cit. 2017-01-15] Dostupné z: <https://www.zamek-kratochvile.cz/cs/o-zamku/historie>.

mek v italském stylu. Tento zámek dostal jméno Kratochvíle. Stavba zámku trvala 6 let. Postavit zámek nebylo nikterak jednoduché ani laciné. Terén pro stavbu byl bažinatý, a proto bylo využito kůlů z topolu, na kterých pak komplex vznikl. Hotovou budovu pak vymalovali, vyštukovali či doplnili obrazy převážně Georg Widman a Antonio Melana.⁹

Když v roce 1592 zemřel Vilém z Rožmberka, přešla Kratochvíle na posledního z rodu Rožmberků, Petra Voka. V červnu o šest let později vypukl v Českém Krumlově mor.¹⁰ Petr Vok se přesunul s celým dvorem na Kratochvíli a zde zůstal až do roku 1599. Kvůli špatné finanční situaci byl Petr Vok nucen Český Krumlov, Kratochvíli i přilehlé Netolice prodat českému králi a římskému císaři Rudolfovi II. V roce 1601, pod vládou Rudolfa II. a později jeho nástupce se v Netolicích kromě dalšího výročního trhu moc nezměnilo. I přes to, že život na Kratochvíli utichl, Netolice si udržely svůj hospodářský život.

Rokem 1619 začala nejtěžší epocha Netolic. Během třicetileté války vtrhla do města Dampierrova armáda. Mnoho obyvatel bylo zabito, město vydrancováno a skoro celé vypáleno (s výjimkou školní budovy, kostela sv. Václava a pár domů v předhradí). Roku 1622 byly Netolice darovány Janu Oldřichovi z Eggenbergu v naprosto dezolátním stavu. Následkem požáru byla většina netolického archivu zničena, tyto škody však bohatě vynahradilo množství detailní dokumentace Eggenbergů. Pár let po vypálení města se objevují již zápisy o fungování školy, hospodářství, obchodu, právních úkonů. Dalším podstatným krokem k znovuobnovení města byla oprava kostelů, do kterých byly umístěny nové zvony.

Po třicetileté válce, kdy lidé byli nuceni pro svou víru opustit domovy a jezuité pátrali po zakázaných spisech, byly Netolice relativně klidnou a ničím nenarušovanou oblastí. Roku 1629 vypukl v Netolicích další požár, který zničil přes dvacet stavení. V roce 1643 se Netolice zmohly natolik, že zde byly postaveny masné krámy. Avšak roku 1648 byly Netolice opět vypleněny, tentokrát Švédy.

Během zmíněných událostí byl poničen kostel Nanebevzetí Panny Marie, který byl roku 1651 přestaven do barokního stylu. V následujících letech byla postavena radnice a kašna. Díky Kratochvíli se stala stará tvrz Leptáč nepotřebnou, a tak byla místo oprav zbořena.

⁹ Kratochvíle – oficiální webová prezentace státního zámku. O zámku. Historie. [online] © 2003–2016. [cit. 2017-01-15] Dostupné z: <https://www.zamek-kratochvile.cz/cs/o-zamku/historie>.

¹⁰ Tamtéž

Roku 1710 zemřel poslední z rodu Eggenberků – Jan Kristián. Jako dědičku stanovil svou manželku a ta zase odkázala majetek svému synovci Adamovi Františku ze Schwarzenberka. Pod vedením Schwarzenberků panství nabývalo na ztracené kráse. Postupně se obnovovalo a mechanizovalo. Koncem 18. století Netolice patřily k českokrumlovskému vévodství a čítaly 220 domů. Existuje řada záznamů o opětovném rozkvětu řemesel, snaze zmodernizovat výuku v místní škole, o nových budovách apod.

V roce 1838 měly Netolice přes 2 300 obyvatel, kteří žili v 339 domech. Po pozemkové reformě byly statky Schwarzenbergům odebrány. Avšak pokrok techniky nezůstal v Netolicích pozadu, v 60. letech zde byl zaveden telegraf, v 90. letech byl ve městě otevřen první fotoateliér. Před první světovou válkou byla do Netolic zavedena elektřina. Dva roky po první světové válce byly Netolice plně elektrifikovány (Beneš, Ouroda, Stejskal, 1998). Veškeré informace o počtu obyvatel obce Netolice a jeho složení je v závěru kapitoly shrnuto v tabulce č. 1 v závěru této kapitoly.

1.4 Obec Netolice do 50. let 20. stol.

Na základě rozhodnutí obecního zastupitelstva a starosty Josefa Michálka se roku 1919 začala psát městská kronika. Do té doby se psaly kroniky farní, školní a kronika rodu Mollerovského, které však nesledovaly dění v celé obci.¹¹

Netolice byly obklopeny statky Schwarzenberků, které byly odděleny dřevěnou ohradou. Tu dal r. 1919 Jan Schwarzenberk odstranit. Dalším vlídným krokem byla změna úředního jazyka. „*Teprve 20. list. 1918 nařídil bývalý kníže Jan Švarcenberk, aby v místech, kde je české obecní zastupitelstvo, zavedlo se úřadování české.*“¹² Navzdory tomu, byli mezi úředníky neustále přítomni Němci, kteří toto nařízení ignorovali.¹³

Ve dnech 16. 2. – 19. 2. 1921 proběhlo sčítání lidu. V Netolicích se nacházelo celkem 417 domů, ve kterých bydlelo 2 408 obyvatel, z nichž pouze čtyři měli německou národnost. V rámci sčítání lidu byla zjišťována i příslušnost obyvatel k jednotlivým náboženstvím. Absolutní převahu měli římskí katolíci (2 381), za nimi bylo šestnáct obyvatel bez vyznání, sedm příslušníků církve československé a čtyři židé.¹⁴ Není zde

¹¹ Pamětní kniha města Netolice II. 1923 – 1938, SOkA Prachatice, sign. II – 162, s. 1.

¹² Pamětní kniha města Netolice II. 1923 – 1938, SOkA Prachatice, sign. II – 162, s. 22.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Pamětní kniha města Netolice II. 1923 – 1938, SOkA Prachatice, sign. II – 162, s. 47.

však uvedeno, zda se tyto čtyři osoby židovského vyznání shodují se čtyřmi uvedenými Němci.

Kronika obce Netolice se dopisovala zpětně a pisatelé si kvůli nemoci či úmrtí knihu předávali.¹⁵ Po skončení roku 1923 následuje odstavec od nového kronikáře, který sděluje, že jeho předchůdce již veškeré zdroje vyčerpал, a proto že bude pokračovat rokem 1929.¹⁶

V roce 1930 proběhlo další sčítání lidu. Netolice měly celkem 2 274 obyvatel, z toho dvanáct německé národnosti. Počet lidí vyznávajících židovskou víru však klesl na jednoho.¹⁷ Roku 1931 se poprvé na volební kandidátku do voleb obecního zastupitelstva dostala politická strana Národní obec fašistická se ziskem pěti mandátů z dvaceti šesti.¹⁸ V roce 1939 se veřejně přihlásilo k německé národnosti 29 obyvatel, mezi kterými byli i Češi dříve se hlásící k národnosti české.¹⁹

Pro období během druhé světové války a krátce po ní je kronika jen velmi stručným zdrojem informací. Je známo, že během druhé světové války nebyly kroniky povoleny. Dokládá to i zápis kronikáře, který byl za svou protipolitickou činnost uvězněn a deportován s dalšími třemi netolickými rodáky do koncentračního tábora v Buchenwaldu.²⁰ Dokonce v květnu 1942 byla kronika odevzdána na okresní úřad do Vodňan,²¹ z čehož vyplývá, že byla opět dopisována zpětně.

V roce 1943 znovu vzrostl počet Němců v Netolicích díky pár jedincům (přesný počet není uveden), kteří podlehli nátlaku a nechali své děti zapsat do německé školy, čímž se automaticky sami přihlásili k německé národnosti.

Po skončení druhé světové války byla vyhotovena řada dokumentů nutná pro odsun Němců. Čísla v nich se však značně liší. Dle dokumentu ze dne 24. 7. 1945 měla obec Netolice 2 615 obyvatel české národnosti včetně dětí do 14 let a 110 obyvatel německých. Je v něm uveden i počet Židů, tj. tři osoby.²²

¹⁵ Pamětní kniha města Netolice II. 1923 – 1938, SOkA Prachatice, sign. II – 162, s. 33.

¹⁶ Pamětní kniha města Netolice II. 1923 – 1938, SOkA Prachatice, sign. II – 162, s. 75.

¹⁷ Pamětní kniha města Netolice II. 1923 – 1938, SOkA Prachatice, sign. II – 162, s. 120.

¹⁸ Pamětní kniha města Netolice III. 1923 – 1938, SOkA Prachatice, sign. II – 162, s. 135–136.

¹⁹ Pamětní kniha města Netolice III. 1938 – 1964, SOkA Prachatice, sign. III – 163, s. 40.

²⁰ Pamětní kniha města Netolice III. 1938 – 1964, SOkA Prachatice, sign. III – 163, s. 75.

²¹ Pamětní kniha města Netolice III. 1938 – 1964, SOkA Prachatice, sign. III – 162, s. 66.

²² Městský národní výbor Netolice, Jinonárodní skupiny, 1945–1976. SOkA Prachatice, karton 42, sign. III/4.

O měsíc později byl vyhotoven jmenný seznam cca. osmasedmdesáti Němců a dvou Rakušanů.²³

Dne 8. 11. 1945 byl vyhotoven „*Seznam němců a maďarů, podléhající pracovní povinnosti, dle nařízení čí. 12654 – 45*“²⁴. Dle něj bylo u okresního soudu v Netolicích dvacet mužů a jedenáct žen německé národnosti. Dne 9. listopadu 1945 Netolice vytvořily komisi, která rozhodovala o osudu netolických Němců. Jednalo se o devětapadesát osob, některé žádaly o navrácení československé státní příslušnosti, jiné chtěly zůstat v Netolicích s německou příslušností. Někteří Němci sami žádali o možnost odejít do Německa. Komise měla posoudit jejich situaci (smíšené manželství, věk, povolání) a sama doporučit následné řešení (zajištění, příkaz práce, odsun v první, druhé, či třetí etapě apod.).²⁵

V první etapě odsunu bylo transportováno jedenáct osob, z toho osm dětí. „*Přehled o stavu Němců ke dni 1. dubna 1946, v Netolicích*“²⁶ udává počet jednadevadesáti Němců. V druhé etapě odsunu bylo transportováno osm osob, z toho tři děti. Dokument ze dne 1. 8. 1946²⁷ uvádí, že v Netolicích zůstalo devětašedesát Němců a jedenáct osob pro zbývající odsun bylo ve vazbě v Písku. Ke třetímu odsunu Němců došlo dne 3. 7. 1946, kdy byla odsunuta poslední rodina Němců o třech členech.²⁸

V roce 1946 proběhlo sčítání lidu. Netolice měly 2 382 obyvatel.²⁹ 1. 8. 1946 bylo nadále v Netolicích osmdesát Němců a čtyři Rakušané, z toho poslední tři čekali na odsun ve vazbě v Písku.³⁰ Ke dni 1. 11. 1946 se v Netolicích hlásilo k německé národnosti už jen šestnáct lidí, z toho patnáct ve smíšeném manželství a jeden s prozatímním osvědčením o československé státní příslušnosti.³¹ v roce 1948 bylo obyvatelstvo v Netolicích pouze národnosti české.³²

²³ Veškeré seznamy byly velmi proškrtány, čísla mohou být jemně zkreslena. Citováno z : Městský národní výbor Netolice, Pomocné soupisy obyvatelstva Netolic, 1948. SOKA Prachatice, karton 41, sign. III/1a.

²⁴ Městský národní výbor Netolice, Pomocné soupisy obyvatelstva Netolic, 1948. SOKA Prachatice, karton 41, sign. III/1a.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Pamětní kniha města Netolice III. 1938 – 1964, SOKA Prachatice, sign. III – 163, s. 134.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Tamtéž.

³² Tamtéž.

1.5 Šetření státní a národní spolehlivosti v roce 1949

Pravidla šetření národní a státní spolehlivosti probíhala dle zákona č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství. Tento zákon se zabýval nabýváním státního občanství (narozením, nalezením na území ČSR, sňatkem a udělením) a zároveň i jeho pozbytím (sňatkem, propuštěním ze státního svazku a odnětí státního občanství). „*Nabytí československé občanství udělením na vlastní žádost mohla fyzická osoba, která se neprovinila proti Československé republice a jejímu lidově demokratickému zřízení, bydlela na území ČSR nepřetržitě po dobu pěti let a nabytím československého občanství, pokud nebyla apatridou, pozbyla svou dosavadní státní příslušnost. Žádost mohla samostatně podat osoba starší 15 let. Před dosažením zletilosti musel s žádostí vyslovit souhlas zákonný zástupce.*“ (Volf, 2009, s. 47) Mladším 15 let musel tuto žádost podat jejich zákonný zástupce. Manželské páry výše zmíněnou žádost mohli podat společně, avšak úřady je prošetřovaly odděleně. Na základě těchto šetření mohla být občanům navracena jejich česká národnost. Naopak pokud byly zjištěny přes tupky, zahájilo se státoobčanské řízení, nebo trestní řízení.

„*Trest ztráty státního občanství bylo možné uložit jako vedlejší trest za spáchání taxativně stanovených trestných činů. V roce 1950 byl zákon č. 231/1948 Sb. zrušen a v rámci rekodifikace trestního práva nahrazen trestním zákonem č. 86/1950 Sb. V trestním zákoně byl trest ztráty státního občanství upraven v § 42. Na základě § 42 odst. 1 trestního zákona mohl soud trest ztráty státního občanství uložit za spáchání trestných činů: velezrady, vyzvědačství, věrolomnosti, sabotáže, opuštění republiky, válečného škůdnictví, válečné zrady a vraždy na ústavním činiteli. Trest ztráty státního občanství v sobě zároveň zahrnoval ztrátu čestných občanských práv, vyloučení z vojska a propadnutí celého jmění.*“ (Volf, 2009, s. 51).

Během bádání v SOkA Prachatice byly nalezeny dokumenty se žádostmi o vydání státní a národní spolehlivosti. Byly vybrány dva názorné příklady. V prvním se jedná o potvrzení státní příslušnosti na základě proběhlého šetření, které skončilo kladně a česká národnost byla vyšetřované osobě ponechána (viz. příloha č. 3). V druhém případě byla žádost o vystavení osvědčení o státní a národní spolehlivosti zamítnuta, jelikož šetřená osoba za druhé světové války byla prohlášena za Němku a i tak vystupovala (viz. příloha č. 4).³³

³³ Oba dokumenty byly nalezeny v: Městský národní výbor Netolice, Jinonárodní skupiny, 1945–1976. SOkA Prachatice, karton 42, sign. III/4.

1.6 Obec Netolice od 50. let 20. století po současnost

Od padesátých let se záznamy v kronice tematicky zaměřovaly především na zemědělství, kulturní akce a vazby k SSSR. Veškeré údaje o obyvatelstvu jsou bez záznamů počtu Čechů a Němců, z toho důvodu, jsou pro tuto práci nedůležité. Pouze v dokumentu Rady MNV v Netolicích ze dne 17. 4. 1961 je uvedeno čtrnáct Němců, kteří zde žili. Z toho byli dva sezdaní spolu a devět žilo ve smíšeném manželství.³⁴ Počet obyvatel k tomuto roku se uvádí 2 109.³⁵

V současné době žije v Netolicích 2 690 osob.³⁶ Nalezení přehledu s národnostmi v dnešní době díky ochraně osobních dat však již není tak snadné. Díky SOKA Prachatice byla získána nejaktuálnější data z roku 2004.³⁷ Jelikož se jedná o volební seznamy voličů, nejsou v nich započteny děti. V rámci zmíněného seznamu bylo uvedeno 2 166 voličů, z nichž žádný neměl německou národnost.

Tabulka č. 1: Počet obyvatel a jejich národnostní složení dle datace

Rok (měsíc)	Počet obyvatel	Němci	Češi	Židé
1838	2 300	-	-	-
1921	2 408	4	2 404	4
1930	2 274	12	-	1
1939	-	29	-	-
červenec 1945	2 615	110	-	-
srpen 1945	-	78	-	-
listopad 1945	-	59	-	-
duben 1946	2 382	91	-	-
srpen 1946	-	80	-	-
listopad 1946	-	16	-	-
1948	-	-	Všichni obyvatelé jsou pouze Češi.	-

³⁴ Pamětní kniha města Netolice III. 1938 – 1964, SOKA Prachatice, sign. III – 163, s. 134.

³⁵ Pamětní kniha města Netolice III. 1938 – 1964, SOKA Prachatice, sign. III – 163, s. 530.

³⁶ Města a obce online – MOOL, vismo – úřední deska a weby měst a obcí. Jihočeský kraj. Prachatice. Netolice. [online] © 1996-2017 . [cit. 2017-01-15] Dostupné z: <http://mesta.obce.cz/zsu/vyhledat-10394.htm>.

³⁷ Městský úřad Netolice, Volby do EP 2004, Organizace technického zabezpečení voleb, SOKA Prachatice, nezpracovaný fond.

1961	2 109	14	-	-
2004	2 166 (starší 18 let)	0	2 166	-

Zdroj: BENEŠ Jaromír, OURODA Vlastislav a STEJSKAL Aleš. Historická krajina Netolicka – Specializovaný turistický průvodce. Černá v Pošumaví: Archeos a Mú Netolice, 1998. ISBN 80-238-3793-1. s. 30 – 53.

Městský národní výbor Netolice, Jinonárodní skupiny, 1945–1976. SOkA Prachatice, karton 42, sign. III/4.

Městský národní výbor Netolice, Pomocné soupisy obyvatelstva Netolic, 1948. SOkA Prachatice, karton 41, sign. III/1a.

Pamětní kniha města Netolice II. 1923 – 1938, SOkA Prachatice, sign. II – 162, s. 22, 33, 47, 75, 120, 135, 136.

Pamětní kniha města Netolice III. 1938 – 1964, SOkA Prachatice, sign. III – 163, s. 1, 40, 66, 75, 134.

2. Materiálová databáze

Níže uvedená kapitola popisuje materiálovou databázi, která je základem této bakalářské práce. Spolu s tím jsou popsány i problémy, které se postupně objevovaly. Východiskem práce byl výzkum orientovaný na výskyt německých příjmení v Netolicích. Výzkum byl prováděn od března 2016 až do ukončení práce, tzn. do dubna 2018.

Při stanovení hlavního tématu bakalářské práce automaticky vyzvala otázka: Co bude zkoumáno a kde? Nejprve bylo nutné definovat vhodný zdroj německých příjmení v obci Netolice. Nejsnazší cestou se zdálo nalézt co nejaktuálnější jmenný seznam obyvatel obce Netolice. Z něj vyčlenit německá příjmení, která pak budou vhodná k analýze. K tomu též porovnat četnost českých příjmení vedle německých s ohledem na historické národnostní složení. Další otázkou bylo, kde nalézt prameny obsahující seznamy pouze německých příjmení. Níže uvedená kapitola popisuje jednotlivé kroky tohoto zkoumání.

2.1 Ministerstvo vnitra České republiky

Nejsnazším zdrojem informací se zdál být internetový portál Ministerstva vnitra České republiky,³⁸ na němž se nachází statistiky obsahující četnost příjmení v České republice dle lokalit. Při bližším prozkoumání zmíněné statistiky však bylo zjištěno, že nejmenší oblasti uvedené ve statistice jsou tzv. pověřené obce. V případě obce Netolice se jedná o obec Prachatice. Ta však historicky nezapadá do kontextu obce Netolice, která měla převážně český charakter. Obec Prachatice byla však konečným místem Zlaté stezky. Tím se tento zdroj ukázal být zcela nevyhovujícím, jelikož se dalo předpokládat statistické zkreslení počtu českých příjmení v porovnání s příjmeními německými.

2.2 Obec Netolice

Následným krokem bylo kontaktování Městského obecního úřadu, a to přímo oddělení s názvem Matrika a evidence obyvatelstva, Czech POINT.³⁹ Odpověď na náš dotaz přišla negativní, kvůli zákonu č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informa-

³⁸Ministerstvo vnitra České republiky. Informační servis. Statistika. Četnost jmen a příjmení. [online] © 2017. [cit. 2017-22-10] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cetnost-jmen-a-prijmeni-722752.aspx>.

³⁹ Město Netolice. Městský úřad. Kontakt. [online] © 2017. [cit. 2017-22-10] Dostupné z: <http://www.netolice.cz/kontakt/d-1137/p1=3357>.

cím. Následně byla oslovena pošta i Základní školu Netolice. Všude byl stejný problém, tj. zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Po hlubší analýze bylo zjištěno, že se jedná o dva odlišné zákony. Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím platí pro veškeré osobní informace a zákon o matrikách č. 301/2000 Sb., úplné znění tohoto zákona je z r. 2008, ve znění pozdějších předpisů se týká pouze matrik. V dnešní době jsou sice matriky digitalizovány, ale pouze od 16. do 20. století. Postupně se k zmíněným digitalizovaným obdobím přidávají novější. Pravidla pro uveřejňování informací jsou jasně daná. Dodržuje se tzv. skartační lhůta, tj. sto let pro knihy narozených a sedmdesát pět let pro knihy oddaných a zemřelých. V tomto roce budou tedy v digitálním archivu Státního oblastního archivu v Třeboni zpřístupněné matriční knihy narozených z roku 1917 a knihy oddaných a zemřelých z roku 1942. Zmíněné informace jsou však pro tuto práci z časového rámce nevhodné.⁴⁰

Posléze byla oslovena Městská knihovna Netolice, která navrhla jako zdroj telefonní seznamy. V tomto bodě došlo k nadějnému zlomu. Knihovna však telefonní seznamy nedávno odevzdala do sběru, a tak bylo osloveno Muzeum JUDr. O. Kudrny v Netolicích, které potřebné zdroje mělo. Nastalo však několik problémů. Musel být vybrán nejvhodnější ročník výtisku, ve kterém by byl pevný telefon již rozšířen do každé domácnosti, avšak nesměl být ještě nahrazen mobilním telefonem, se kterým začalo i vyškrtávání jmen ze seznamu. Jako nejvhodnější se ukázal výtisk z let 1986 – 1987.⁴¹ i přes to však byl tento zdroj stále nevhodný. Ukazoval sice rozmanitost příjmení v Netolicích, ale nedostatečně zaznamenával jejich četnost (jedno číslo pro celou rodinu).

2.3 Státní okresní archiv Prachatice

Posledním místem pro hledání zdrojů se stal Státní okresní archiv Prachatice (dále jen SOkA Prachatice), který se ukázal jako zdroj nejlepší. V rámci zpracovaných fondů sice odpovídající zdroj nalezen nebyl, avšak v nezpracovaných fondech bylo již hledání úspěšnější.⁴² Jako nejlepší zdroj se ukázal volební *Seznam voličů z obce Netolice pro volby do Evropského parlamentu z roku 2004*. Předchozí problémy byly v tomto případě vyřešeny. Místně byla zahrnuta pouze obec Netolice, časově se jednalo

⁴⁰ DigiArchiv SOA v Třeboni. Průzkumník. Digitalizované materiály. Matriky. [online] © 2007 – 2017. [cit. 2017-02-12] Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&>.

⁴¹ Kopie výpůjční smlouvy viz Příloha č. 1.

⁴² Kopie souhlasu s jednorázovým použitím reprodukce a archivního materiálu viz příloha č. 2.

o nejaktuálnější seznam. V dokumentech bylo možné vyloučit, že by dvě příjmení patřila jedné osobě. Jedinou nevýhodou tohoto seznamu je fakt, že se jedná pouze o osoby starší osmnácti let, tudíž jsou vyloučeny děti. V rámci seznamu však byly uvedeny i další informace vhodné pro tuto práci, např. národnost (jednalo se pouze o Čechy), celkový počet občanů (vhodné pro statistiku) apod. Ve Státním okresním archivu Prachatice byly prostudovány celkem čtyři zdroje.

2.3.1 Přehled veškerých probádaných zdrojů

Archivní dokumenty studované v SOkA Prachatice

- Městský národní výbor Netolice, Pomocné soupisy obyvatelstva Netolic, 1948, SOkA Prachatice, karton 41, sign. III. – 1a.
- Městský úřad Netolice, Volby do EP 2004, Organizace technického zabezpečení voleb, SOkA Prachatice, nezpracovaný fond.
- Pamětní kniha města Netolice II. 1923 – 1938, SOkA Prachatice, sign. II – 162.
- Pamětní kniha města Netolice III. 1938 – 1964, SOkA Prachatice, sign. III – 163.

Elektronické odkazy

- Ministerstvo vnitra České republiky. Informační servis. Statistiky. Četnost jmen a příjmení. [online] © 2017. [cit. 2017-22-10] Dostupné z: [http: – – www.mvcr.cz – clanek – cetnost-jmen-a-prijmeni-722752.aspx](http://www.mvcr.cz/clanek/cetnost-jmen-a-prijmeni-722752.aspx).

Telefonní seznamy

- Telefonní seznam 1984-1987, Muzeum JUDr. O. Kudrny v Netolicích. Inventurní číslo A-O 2000.

2.3.2 Přehled veškerých oslovených institucí

- Městský úřad Netolice, Matrika a evidence obyvatelstva, Czech POINT
- Ministerstvo vnitra České republiky
- Česká pošta, s.p.
- Městská knihovna Netolice
- Základní škola Netolice
- Muzeum JUDr. O. Kudrny v Netolicích
- SOkA Prachatice

3. Výčet německých příjmení v obci Netolice

Tato kapitola představuje veškerá shromážděná data z výše uvedených zdrojů. Jak již bylo řečeno, jedná se o ucelený přehled německých příjmení v obci Netolice z nejaktuálnějšího zdroje, tj. Z volebního Seznamu voličů z obce Netolice pro volby do Evropského parlamentu z roku 2004.

Pro ověření, zda jde skutečně o příjmení německého původu, bylo využito pět publikací:

- BENEŠ Josef. Německá příjmení u Čechů. Svazek 1 a 2. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 1998. ISBN 80-7044-212-3.
(Tato publikace byla výchozím zdrojem, v následujících publikacích byly dohledávány jen drobné nejasnosti.)
- KLAUSMANN Hubert. Atlas der Familiennamen von Bayern. Ostfildern: Jan Thorbecke Verlag der Schwabenverlag AG, 2009. ISBN 978-3-7995-0225-2
- KOHLHEIM Rosa a Volker. Duden Familiennamen: Herkunft und Bedeutung von 20.000 Nachnamen. Frankfurt am Main: Insel Verlag, 2005. ISBN 3-411-70852-2
- MATÚŠOVÁ Jana. Německá vlastní jména v češtině. Praha 10: NLN, s. r. o., 2015. ISBN 978-80-7422-369-3.
- MOLDANOVÁ, Dobrava. Naše příjmení. Praha: Agentura Pankrác, 2015. ISBN 978-80-86781-26-6

Ve veškerých výchozích zdrojích bylo dohledáno celkem 118 německých příjmení existujících v současné době v obci Netolice (viz tabulka č. 2). Níže uvedený přehled uvádí i pohlaví nositele, jelikož český jazyk vyjadřuje ženské tvary příjmení prostřednictvím přechylování. Přechylování pak může změnit i konečný tvar příjmení, např. příjmení Neffe má dvě varianty pro ženský tvar Neffová i Neffeová. Tento jev se však v Netolicích neprojevil (Matúšová, 2015).

Tabulka č. 2: Německá příjmení v obci Netolice v roce 2004

Celkový počet osob obce Netolice		2166		
Celkový počet Čechů s německým příjmením v obci Netolice		602		
Celkový počet německých příjmení v obci Netolice		118		
	mužská forma	četnost nositelů	ženská forma	četnost nositelů
1.	Almer	-	Almerová	1
2.	Bém	1	Bémová	1
3.	Benc	1	Bencová	1
4.	Birner	3	Birnerová	1
5.	Böhm	7	Böhmová	5
6.	Both	5	Bothová	3
7.	Brom	2	Bromová	-
8.	Buchar	2	Bucharová	-
9.	Cimerhanzl	1	Cimerhanzlová	-
10.	Čondl	3	Čondlová	1
11.	Effenberger	1	Effenbergerová	-
12.	Ernest	2	Ernestová	1
13.	Faltejssek	2	Faltejsková	-
14.	Fencel	1	Fenclová	1
15.	Fišer	3	Fišerová	1
16.	Franz	16	Franzová	8
17.	Gaier	2	Gaierová	1
18.	Geier	3	Geierová	2
19.	Grill	17	Grillová	11
20.	Habich	1	Habichová	-
21.	Hackl	1	Hacklová	-
22.	Hamr	2	Hamrová	1
23.	Hart	2	Hartová	-
24.	Hasenöhrle	1	Hasenöhrlová	-
25.	Hauner	1	Haunerová	1
26.	Hejna	4	Hejnová	3
27.	Höger	1	Högerová	1
28.	Hojdar	1	Hojdarová	-
29.	Hojdekr	4	Hojdekrlová	-
30.	Homr	1	Homrová	1
31.	Hondlík	4	Hondlíková	1
32.	Honetschläger	1	Honetschlägerová	1
33.	Honsa	3	Honsová	1
34.	Iglauer	1	Iglauerová	-
35.	Ilich	1	Ilichová	1

36.	Jáger	2	Jágerová	1
37.	Kail	1	Kailová	-
38.	Kaiser	1	Kaiserová	-
39.	Kandl	1	Kandlová	-
40.	Kastl	2	Kastlová	1
41.	Keclík	7	Keclíková	3
42.	Klein	4	Kleinová	2
43.	Koblenc	5	Koblencová	2
44.	Koc	1	Kocová	-
45.	Kolafa	4	Kolafová	2
46.	Konzal	7	Konzalová	3
47.	Kopf	4	Kopfová	2
48.	Kroneisl	1	Kroneislová	-
49.	Krump	2	Krumpová	1
50.	Kugler	1	Kuglerová	-
51.	Kunzl	2	Kunzlová	1
52.	Kutheil	4	Kutheilová	1
53.	Lehrer	2	Lehrerová	-
54.	Lexa	1	Lexová	-
55.	Lochman	2	Lochmanová	1
56.	Max	5	Maxová	2
57.	Minich	1	Minichová	-
58.	Meinel	1	Meinelová	-
59.	Molkup	2	Molkupová	1
60.	Mottl	10	Mottlová	5
61.	Müller	6	Müllerová	3
62.	Osvald	2	Osvaldová	1
63.	Paikrt	1	Paikrtová	1
64.	Paukner	4	Pauknerová	1
65.	Penc	4	Pencová	1
66.	Pernekr	2	Pernekrová	-
67.	Perner	5	Pernerová	3
68.	Pfeffer	6	Pfefferová	3
69.	Pinter	4	Pinterová	4
70.	Pizinger	1	Pizingerová	-
71.	Pižl	4	Pižlová	2
72.	Plojhar	3	Plojharová	1
73.	Plouhar	2	Plouharová	1
74.	Pöschl	8	Pöschlová	3
75.	Prokeš	3	Prokešová	1
76.	Ráb	2	Rábová	1
77.	Rais	1	Raisová	-
78.	Rajm	1	Rajmová	-

79.	Raušer	5	Raušerová	2
80.	Reidinger	5	Reidingerová	4
81.	Reindl	20	Reindlová	7
82.	Rotbauer	6	Rotbauerová	2
83.	Rothschedl	2	Rothschedlová	1
84.	Rožboud	2	Rožboudová	1
85.	Schönauer	3	Schönauerová	-
86.	Schönbek	2	Schönbeková	-
87.	Schwarz	2	Schwarzová	1
88.	Sigmund	1	Sigmundová	1
89.	Simandl	9	Simandlová	3
90.	Sitter	6	Sitterová	4
91.	Sommer	2	Sommerová	1
92.	Steinocher	9	Steinocherová	4
93.	Šanda	17	Šandová	8
94.	Šandera	10	Šanderová	4
95.	Šikl	1	Šiklová	-
96.	Šlemar	3	Šlemarová	1
97.	Šmíd	5	Šmídová	2
98.	Šotola	4	Šotolová	2
99.	Štohanzl	6	Štohanzlová	3
100.	Študlar	2	Študlarová	1
101.	Šulc	5	Šulcová	2
102.	Švarc	6	Švarcová	3
103.	Tetour	3	Tetourová	2
104.	Toncar	3	Toncarová	2
105.	Touš	5	Toušová	3
106.	Trajer	1	Trajerová	-
107.	Trobl	1	Trobllová	-
108.	Trübel – Trübl	-	Trübllová	1
109.	Türk	4	Türková	2
110.	Turyňa	2	Turyňová	1
111.	Tyc	3	Tycová	1
112.	Vincik	9	Vinciková	6
113.	Viskup	2	Viskupová	1
114.	Wald	6	Waldová	4
115.	Winter	1	Winterová	-
116.	Wölfel	2	Wölfelová	-
117.	Zimmerhansl	5	Zimmerhanslová	3
118.	Zoch	2	Zochová	1

Zdroj: Městský úřad Netolice, Volby do EP 2004, Organizace technického zabezpečení voleb, SOKA Prachatice, nezpracovaný fond.

4. Obecná charakteristika příjmení

Před popisem integrace německých příjmení v obci Netolice do českého jazyka je nutné nejprve specifikovat zkoumaný objekt. Zmíněným objektem studie je příjmení. Původ slova *příjmení* samo o sobě poukazuje na jeho postavení. Příjmení stojí druhotně „při jméně“ (Moldanová, 1983). Věda, která zkoumá vlastní jména osobní nebo-li antroponyma, se nazývá onomastika. Antroponyma jsou užívána pro pojmenování jedince, jeho identifikaci a jeho odlišení od ostatních. Mezi antroponyma spadají křestní jména, příjímí,⁴³ příjmení, hypokoristika⁴⁴ a přezdívky (Pleskalová, 2011).

S příjmením se pracuje i v dalších vědách. Ve statistice se využívá příjmení kvantitativně k evidenci obyvatel, např. matriky apod. Naproti tomu v genealogii se řeší původ a vývoj příjmení konkrétní rodiny (Knappová, 2002).

4.1 Historický vývoj příjmení v České republice

Mezi 13. a 15. stoletím se vedle oficiální jednojmennosti (křestních jmen a hypokoristik) začínají objevovat příjímí a přezdívky. Doba od 16. století do 18. století je fází, kdy se objevuje dvoujmennost (příjímí a přezdívky), která byla nedědičná, neustálená a nezávazná. Oficiální povinnost využívat příjmení na českém území, respektive v celém Rakousku-Uhersku, stanovuje až patent Josefa II. Ze dne 1. 11. 1786. o dva roky později, tj. 1788, nabyl platnost další patent, který nařizoval veškerému židovskému obyvatelstvu povinnost užívat německé příjmení pro zjednodušení administrativy (Pleskalová, 2011).

Zavedením příjmení se usnadnila evidence obyvatel, což mělo dopad nejen ekonomický (soupisy majetku, daně apod.), ale i vojenský (soupisy naverbovaných vojáků). V tomto období též vzniklo nařízení o striktním dodržování rodové dědičnosti příjmení. Posledním podstatným mezníkem ve vývoji příjmení byl rok 1866, kdy se matriky převedly z církve na zemské politické úřady. Ze stejné doby pocházejí i první právní stanovvy týkající se změn a úprav příjmení (Knappová, 2002).

⁴³ „Doplňkové antroponymum, které v době oficiální jednojmennosti (jednojmenná antroponymická soustava), tj. před zavedením příjmení, rozlišovalo jedince se stejným oficiálním osobním jménem, tj. užíváním na veřejnosti.“ CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. Slovník. Příjímí. PLESKALOVÁ Jana. [online] © 2012–2017. [cit. 2017-02-17] Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/P%C5%98%C3%8DJM%C3%8D>).

⁴⁴ „Expresivní obměna neutrálního jména (tj. Vlastního jména, ojediněle apelativa) v neoficiálním prostředí. Typické příklady: Jana – Janička.“ CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. Slovník. Hypokoristikum. PLESKALOVÁ Jana. [online] © 2012–2017. [cit. 2017-02-17] Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/HYPOKORISTIKUM>).

4.2 Sociální vývoj příjmení

Vedle časového vývoje je s příjmením automaticky spjat i vývoj společnosti. První dvoujmennost se objevovala u šlechty; byla to tzv. šlechtická přízviska. Byla spjata s původem, znakem či charakteristickými vlastnostmi nositele. Po šlechtě se začala dvoujmennost uplatňovat u měšťanů. Důvodem byl zvyšující se počet obyvatel a následně nutná specifikovanější identifikace. Nejčastějším přízviskem bylo zaměstnání nositele. Na venkově se objevila dvoujmennost nejpozději. V době prvního výskytu na vesnicích již mluvíme o příjmeních, jaká známe dnes. Nositelé si o něm však nerozhodovali. Nejčastěji udílel příjmení majitel tamního panství a mohl ho i libovolně měnit. Poslední sociální vrstvou byla vrstva dělnická, která svá příjmení dostala až koncem 18. století (Knappová, 2002).

4.3 Příjmení v současnosti

V současnosti se v České republice vyskytuje 404 627 druhů příjmení.⁴⁵ V roce 1983 jich však bylo jen kolem 40 000 (Moldanová, 1983). K masivnímu nárůstu počtu příjmení došlo díky otevření hranic, vlivem migrace a změnou v tehdejších konvencích. Tím je míněno, že dříve bylo obvyklé, aby si žena po svatbě vzala příjmení muže a občas i naopak. Dnes si ženy často ponechávají své rodné příjmení a manželovo jen přidají, nebo i manžel přijme příjmení ženy. Tím dochází ke značnému zvýšení počtu příjmení, jelikož se celá výsledná složenina chápe jako příjmení jedno.

⁴⁵ Ministerstvo vnitra České republiky. Informační servis. Statistiky. Četnost jmen a příjmení. [online] © 2017. [cit. 2017-22-10] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cetnost-jmen-a-prijmeni-722752.aspx>.

5. Infiltrace německých příjmení na území českých zemí⁴⁶

Prolínání německých příjmení s českými úzce souvisí s mísením jazyků, kultur a národností. Zmíněné jevy byly možné jen díky příchodu Němců do České republiky. Níže uvedená kapitola se věnuje historii Němců v České republice.

5.1 Němci na českém území do 19. stol.

Již od raného středověku byli Němci nedílnou národnostní složkou na našem území. Zprvu se jednalo o jednotlivce, např. poustevníci, zemědělci, lovčí, lokátoři atd. Další výraznou částí německého obyvatelstva byli němečtí duchovní. Již z 11. stol. během vlády Vratislava II. existují první zmínky o německé osadě v pražském podhradí na Poříčí. Němci se stali též součástí panovnického dvora díky sňatkům Přemyslovců s Němkami, které si přivedly své družiny (Beneš, 1998).

Největší nárůst německé národnosti probíhal od 11. – 13. stol. Došlo k němu díky tzv. Vnější či německé kolonizaci. Jednalo se o osídlení převážně horských oblastí Němci. Mezi nejvýznamnější oblasti patří pásma od Krkonoš přes Jeseníky, od Šumavy po Krušné hory a v neposlední řadě i nížinná oblast Podjíví. Nejednalo se o heterogenní skupinu. Zpočátku přicházeli hlavně Bavoři a Rakušané, dále Frankové, Slezané, obyvatelé Durynska, Vestfálska, Vlámka, Porýní a Němci z oblasti kolem Mosely. Díky tomu přišly na území Čech i rozličné dialekty. Dalším přínosem byly nové stavební, řemeslné a zemědělské postupy. V této době došlo k šíření a prolínání německého jazyka, kultury, zvyků a v neposlední řadě zprvu příjmí a později i příjmení (Kokaisl, Kreisslová, Štoflová, Zychová, Fajfrlíková a kol., 2015).

Mnohá německá příjmení z doby kolonizace však díky vymření rodu, vystěhování či přijetí nového příjmení zcela vymizela. Kolonizace z doby Přemyslovců ustala. I poslední města Přemyslovci zakládaná nesoustřeďovala pouze německou národnost. V mnohých zůstalo původní české obyvatelstvo. Postupem času a nárůstem českého obyvatelstva se lidé začali stěhovat z vesnic do měst. Tím došlo k masivnímu počesťení. Příklady německých příjmení z tohoto období: Queyser z německého názvu řeky *Kvizdy*, Šelder pravděpodobně ze středohornoněmeckého *scheltaere* – karatel, potulný

⁴⁶ Za české země jsou považovány Čechy, Morava a Slezsko.

zpěvák, posměváček, Plojhar ze středohornoněmeckého *bleicher* – bělič prádla atd. (Beneš, 1998).

Husitskými válkami se značně snížil počet Němců v Čechách. Bohatí němečtí měšťané před nepokoji uprchli, byli vypovězeni anebo se vystěhovali. Pár měst si svůj německý ráz uchovalo, např. Německý Brod, nebo Chomutov. Husité však nebyli jen Češi, ale i Němci. Výsledkem zmíněného jevu bylo pozvolné počestění měst a potlačení místních německých vlivů, např. V Pelhřimově. Přes veškeré negativní faktory se však po skončení husitských válek Němci do Čech vraceli. Nástup Habsburků na trůn příchod Němců jen posílil. Mnozí Češi dostávají přídomky *-stein*, *-thal*, a *-feld*, které dávají najevo jejich povyšování do stavu šlechtického. V této době nebyla příjmení u nově příchozích Němců ustálená. Část se využívalo pouze jejich křestní jméno a jejich řemeslo (Beneš, 1998).

K dalšímu masivnímu příchodu Němců na české území došlo během 16. a 17. stol. Příchod nových německých obyvatel ovlivnil ekonomický, demografický i náboženský vývoj českých zemí (Kokaisl, Kreisslová, Štoflová, Zychová, Fajfrlíková a kol., 2015).

18. století přineslo nárůst počtu obyvatelstva. Díky protireformaci byla němčina posílena. Mnozí Češi ve vyšších vrstvách využívali ke komunikaci německý jazyk. Ten se posléze šíří i na úřady a mezi řemeslníky. Stát usiloval o jednotný jazyk a tím zaváděl plošně jako úřední jazyk němčinu. Navzdory silné germanizaci si české vsi zachovaly svůj český charakter. Naopak migrací českých vesničanů a nárůstem počtu obyvatelstva došlo k počestňování původně ryze německých vesnic (Beneš, 1998).

5.2 Němci na českém území od 19. století po současnost

Od revolučního roku 1848 sílil nacionalismus v evropských zemích Čechy nevyjímaje. Došlo k tzv. národnímu obrození. Navzdory tomu, že první fáze se snažila o vzájemnou spolupráci Němců a Čechů, jednalo se např. o přípravná jednání všenněmeckého sněmu Čechů a Němců ve Frankfurtu nad Mohanem, hlavní osobnosti národního obrození (např. František Palacký) se již tohoto setkání nezúčastnily a začaly druhou fázi, která se vyznačovala snahou o „osvobození“ českého jazyka od germanismů (Kokaisl, Kreisslová, Štoflová, Zychová, Fajfrlíková a kol., 2015). Tato touha sílila a vyvrcholila myšlenkou panslavismu (idea spojení slovanských národů koncipovaná v několika podobách, z nichž jedna předpovídala hegemo-

nii Rusů).⁴⁷ Němci měli naopak pangermanismus. Habsburskou monarchii tato situace znepokojila a na vyvážení situace navrhla třetí cestu a to austroslavismus.⁴⁸

Po první světové válce došlo k rozpadu Rakouska-Uherska a výrazné změně postavení Němců v nově vzniklém Československém státě. Potlačení němčiny a jejího vlivu se projevilo okamžitě. Ústava z roku 1920 však stále dbala na práva silné německé menšiny. Okresy s více jak 20 % německé menšiny byly povinny zajistit úřední jednání v německém jazyce. Naproti tomu opatření z roku 1926 nutilo veškeré státní úředníky složit zkoušky ze státního jazyka, tj. češtiny. Díky tomu mnozí Němci byli nuceni opustit svá povolání. Důsledkem byla zvýšená míra nezaměstnanosti Němců. Touha po jednotné zemi veškerého německy mluvícího obyvatelstva Evropy však sílila. Důkazem jsou již od vzniku Československé republiky snahy o odtržení či autonomii německých pohraničí. Vrcholem napjatých vztahů Čechů a Němců byla hospodářská krize, jejímž důsledkem byla nezaměstnanost Němců v Československu, která byla třikrát vyšší než nezaměstnanost Čechů. Posílením nenávistných pocitů českých Němců byl pak fakt, že Německo snížilo nezaměstnanost díky Hitlerovu tajnému budování zbrojního průmyslu. Nacismus mezi českými Němci sílil. Došlo k odtržení Sudet na základě Mnichovské dohody z 29. Zář 1938 a následně k německé okupaci Čech (Kokaisl, Kreisslová, Štoflová, Zychová, Fajfrlíková a kol., 2015). V této době se vztahy Čechů a Němců silně změnily. Jelikož postavení Němců během protektorátu bylo daleko lepší a silnější než Čechů, mnozí Češi se snažili o získání německého občanství. Docházelo k mnohým česko-německým sňatkům z čistě zjištěných důvodů (Beneš, 1998).

Po druhé světové válce se Němci stávali obětmi útoků. Později došlo k řízenému odsunu Němců. Do 1. listopadu roku 1946 bylo z českých zemí odsunuto 2 170 598 Němců (Glitz Peter, 2006). Na konci roku 1946 zůstalo v Československu přes 200 000 osob německé národnosti, které nebyly do transferů zařazeny. Docházelo k prošetřování jednotlivých činů, které Němci během války konali. Na základě již zmíněného zákona č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství docházelo i k rozdělování smíšených manželství. Opět probíhala silná vlna změn příjmení. Zde naopak z německých příjmení na česká. Vedle odsunu Němců z Čech

⁴⁷ ABZ slovník cizích slov. Hledat ve slovníku. Panslavismus. [online] © 2005 - 2018. [cit. 2018-01-10] Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/panslavizmus-panslavismus>.

⁴⁸ Moderní dějiny – vzdělávací portál pro učitele, studenty a žáky. Výuka. Historici učitelům. Počátek století a první světová válka. Slovanství a panslavismus v 19. a 20. Století – odlišnosti české a ruské podoby. [online] © 2009 - 2018. [cit. 2018-01-10] Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/slovanstvi-a-panslavismus-v-19-a-20-stoleti-odlisnosti-ceske-a-ruske-podoby/>.

do zahraničí docházelo i k přesunu Němců v rámci republiky. Cílem bylo pohraniční Němce co nejrychleji asimilovat jak jazykově, tak kulturně, proto byli přesouváni z izolovaných horských oblastí do měst. V roce 1950 dle výsledků sčítání lidu bylo v Československu už jen 1,8 % obyvatelstva německé národnosti, tzn. 159 938 osob. Jelikož bylo 70 % zmíněných Němců v produktivním věku a z toho 18 % procent byli dělníci a zemědělci, rozhodlo vedení státu, že na základě ústavy z roku 1948 bude všem občanům zaručeno rovnocenné zacházení a veškerí Němci měli nárok na získání československého občanství (Kokaisl, Kreisslová, Štoflová, Zychová, Fajfrlíková a kol., 2015).

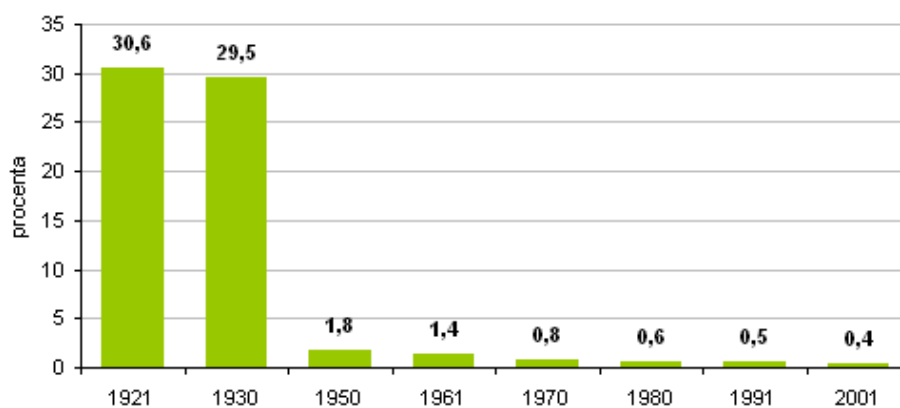
Již v roce 1947 bylo německým dětem zpřístupněno vzdělání, které však měly možnost získat již jen v českém jazyce. Pro mnohé to byl velký problém. Během 50. let se pozvolna začala u starší generace němčina opět tolerovat, avšak u dětí již byla vyžadována čeština. Dle dobového výzkumu ve smíšených rodinách mluvilo 75 % mezi sebou česky a 68 % dětí z těchto manželství hovořilo pouze česky. Počet osob s německou národností stále klesal (Kokaisl, Kreisslová, Štoflová, Zychová, Fajfrlíková a kol., 2015).

Po vzniku České republiky došlo v roce 1991 k výzkumu, jenž ukazuje dobovou situaci Němců. Díky vysokému počtu smíšených manželství došlo k výrazné asimilaci, pouze 19,4 % Němců mělo partnerku stejné národnosti. Německá populace na území České republiky zahrnovala 47 789 občanů, z toho 43,4 % bylo v poproduktivním věku 46 – 60 let (Kokaisl, Kreisslová, Štoflová, Zychová, Fajfrlíková a kol., 2015, 30).

V roce 2001 se k německé národnosti hlásilo 39 106 občanů a o deset let později, tj. v roce 2010, již pouhých 18 685 osob (Kokaisl, Kreisslová, Štoflová, Zychová, Fajfrlíková a kol., 2015).

Vývoj podílu německé národnosti na počtu obyvatel ČR v období 1921 – 2001 je znázorněn níže v uvedené tabulce č. 3.

Tabulka č. 3: Vývoj podílu německé národnosti na počtu obyvatel ČR v období 1921 – 2001 v % (při jednotlivých sčítáních)

Zdroj: Český statistický úřad. Vydáváme. Pro studenty. Statistické zajímavosti. Národnosti. Německá národnost na území ČR. [online] © 2017. [cit. 2018-01-10] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso-nemecka-narodnost>.

6. Integrace německých příjmení u Čechů v obci Netolice do českého jazyka

Níže uvedená kapitola pojednává o integraci německých příjmení do českého jazyka. Kapitola se člení na dva základní směry integrace: pravopisný a morfologický. Součástí morfologické integrace je také stránka slovotvorná. Každé uvedené hledisko je obecně charakterizováno. Podkapitoly obsahují vysvětlení pojmů. Dále jsou uváděny důvody, díky kterým k dané integraci došlo. Jako doklady daného jevu se následně užívají německá příjmení, která byla získána bádáním v SOKA Prachatice a která se dnes užívají v obci Netolice.

Pro základní orientaci ve zmíněných problematikách poslouží níže uvedené definice:

1. Ortografie (pravopis)

„Ekvivalent slova pravopis; ustálený způsob užití psací soustavy, zejména v českém prostředí spojovaný s pojmem jazykové kultury. U pravopisu takto chápaného hovoříme o pravopisném úzu, tento je pak dán čistě arbitrárně společenskou konvencí, povětšinou nápodobou o. předchozí (uzuální o.). Od tohoto úzu psaní je odvozená jistá norma, často sledující z úzu odvozenou preskripční normu (preskripční o.).“⁴⁹

2. Morfologie (tvarosloví)

*„Lingvistická disciplína tvořící součást klasické gramatiky; studuje všechny typy morfémů z hlediska jejich kombinatoriky a formy a funkce. pod pojem m. se tradičně řadí (a) nauka o slovních druzích a jejich gramatických kategoriích, přičemž **sémantická m.** zkoumá gramatické významy a funkce morfému, **formální m.** kombinatoriku morfémů ([jako] deklinace a konjugace, popř. stupňování); (b) m., která se vedle (a) zabývá i vznikem nových pojmenování kombinacemi slovotvorných základů ([jako] kořen, kmen) a různých typů afixů, a to buď derivací, n. kompozicí, zahrnuje i tvoření slov.“⁵⁰*

⁴⁹ CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. Slovník. Ortografie. PLESKALOVÁ Jana. [online] © 2012–2017. [cit. 2017-02-18] Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ORTOGRAFIE#pravopis>.

⁵⁰ CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. Slovník. Ortografie. PLESKALOVÁ Jana. [online] © 2012–2017. [cit. 2017-02-18] Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/MORFOLOGIE>.

6.1 Plně převzatá příjmení

Dříve, než budou analyzovány jednotlivé stupně integrace německých příjmení u Čechů v obci Netolice, je nutné zohlednit fakt, že v rámci České republiky existují plně převzatá německá příjmení. Německá příjmení u Čechů, která jsou naprosto neintegrována, se vyskytují i v obci Netolice (viz tabulka č. 4).

Jedná se však o příjmení neovlivněná pouze pravopisnou integrací. Na stupni morfologickém a slovotvorném jejich asimilace proběhla. V rámci morfologie dochází k jejich skloňování (více viz 6.4 Integrace příjmení po stránce morfologické). A v ohledu slovotvorném pak dochází k přechylování příjmení do ženských variant, které se opět řídí základními pravidly skloňování českých ženských forem příjmení. V tomto bodě je však nutné podotknout, že ne u všech příjmení byly doloženy i ženské formy. V dnešní době na území České republiky mají ženy možnost si ponechat mužskou formu příjmení, u které pak často k následnému skloňování nedochází, či se řídí zcela jinými pravidly (více viz 6.4 Integrace příjmení po stránce morfologické).

Tabulka č. 4: Seznam německých příjmení u Čechů v obci Netolice v roce 2004, která nebyla pravopisně ovlivněna

Celkový počet příjmení				45
Celkový počet nositelů				269
	mužská forma	četnost nositelů	ženská forma	četnost nositelů
1.	Almer	-	Almerová	1
2.	Böhm	7	Böhmová	5
3.	Both	5	Bothová	3
4.	Brom	2	Bromová	-
5.	Buchar	2	Bucharová	-
6.	Ernest	2	Ernestová	1
7.	Franz	16	Franzová	8
8.	Geier	3	Geierová	2
9.	Grill	17	Grillová	11
10.	Habich	1	Habichová	-
11.	Hart	2	Hartová	-
12.	Hasenöhr	1	Hasenöhrlová	-
13.	Hauner	1	Haunerová	1
14.	Höger	1	Högerová	1
15.	Honetschläger	1	Honetschlägerová	1
16.	Iglauer	1	Iglauerová	-
17.	Ilich	1	Ilichová	1

18.	Kaiser	1	Kaiserová	-
19.	Kandl	1	Kandlová	-
20.	Klein	4	Kleinová	2
21.	Koblenc	5	Koblencová	2
22.	Kopf	4	Kopfová	2
23.	Kroneisl	1	Kroneislová	-
24.	Kutheil	4	Kutheilová	1
25.	Lehrer	2	Lehrerová	-
26.	Lexa	1	Lexová	-
27.	Max	5	Maxová	2
28.	Meinel	1	Meinelová	-
29.	Mottl	10	Mottlová	5
30.	Müller	6	Müllerová	3
31.	Pfeffer	6	Pfefferová	3
32.	Reidinger	5	Reidingerová	4
33.	Reindl	20	Reindlová	7
34.	Schönauer	3	Schönauerová	-
35.	Schwarz	2	Schwarzová	1
36.	Sigmund	1	Sigmundová	1
37.	Sitter	6	Sitterová	4
38.	Sommer	2	Sommerová	1
39.	Steinocher	9	Steinocherová	4
40.	Türk	4	Türková	2
41.	Wald	6	Waldová	4
42.	Winter	1	Winterová	-
43.	Wölfel	2	Wölfelová	-
44.	Zimmerhansl	5	Zimmerhanslová	3
45.	Zoch	2	Zochová	1

Zdroj: Městský úřad Netolice, Volby do EP 2004, Organizace technického zabezpečení voleb, SOKA Prachatice, nezpracovaný fond.

6.2 Integrace příjmení po stránce pravopisné

Rozbor integrace německých příjmení u Čechů je věcí značně komplikovanou. Úvodem je nutno podotknout, že se oba směry, pravopisný a slovotvorný, značně prolínají a často je těžké určit, zda bylo příjmení prvotně ovlivněno pravopisně, nebo slovotvorně. Pravopis byl definován výše. Další podkapitola se zaměří na důvody, které vedly k pravopisné změně a zasadí je do časového rámce. Následně se uvedou nejčastější jevy pravopisné integrace a v závěru se provede analýzu pravopisné integrace německých příjmení u Čechů v obci Netolice.

6.2.1 Důvody a časová posloupnost pravopisné integrace

Mnohá německá příjmení mají původ ve středověku a užívají se na českém území tak dlouho, že ztratila veškeré německé lexikální osobitosti. Pravopisná stránka integrace z velké části odráží způsob psaní každého dobového písaře, ve středověku často měli písaři (kancléři) v odlišných oblastech své zvyklosti pro zaznamenávání příjmení. Do jihoněmecké kancléřské tradice spadaly jižní a jihozápadní Čechy a jižní Morava. V rámci těchto zvyklostí se neřídka projevoval i místní a dobový nářeční úzus. V současnosti však zmíněné způsoby zaznamenávání příjmení nejsou patrné, také na základě orálního předávání informací, příjmení byla předávána převážně ústně, docházelo v příjmeních k častým pravopisným změnám (Matúšová, 2015).

V dnešní době je stále patrný pravopis z doby baroka (17. – 18. stol.). V dobovém pravopisu docházelo ke zdvojování souhlásek, např. *-dt* se zaměňovalo s *-t*, *-m*, *-ckh*, *-ckg* místo *k* a *-mb* za *-mm*. Neřídka se vyskytovala změna *-ei* za *-ey*. *i* přes to v současnosti nalezneme jen pár příkladů tohoto typu. Nejčastějším jevem je zachování *-ey*. Jako příklad takto zachovalého příjmení je uváděn *Jungh*. Podobná situace je na jihoněmeckém území. Po třicetileté válce (1618 – 1648) byl vyvinut tlak ze strany vlády na ustálení tvaru příjmení ve snaze o lepší centralizaci země. Do té doby, jak již bylo zmíněno, byla příjmení zapisována pouze na základě orálního přenosu, nikoli na základě písemných dokladů (Beneš, 1998).

Po třicetileté válce začíná v Českých zemích proces germanizace. Mnohé pravopisně počeštěné formy příjmení se vrací k původnímu německému znění. Mnoho změn bylo samovolně způsobeno příchodem Čechů do německy mluvícího prostředí. Občas byla příjmení jen částečně pravopisně upravena, v zmíněných případech se zapsala německy jen část příjmení a druhá zůstala pozměněná češtinou, např. z příjmení *Hoffmeister* vznikla příjmení *Hofmeister* a *Hoffmistr* (Beneš, 1998).

V době národního obrození (18. – 19. stol.) docházelo často k zaznamenávání příjmení pravopisem jak českým, tak německým. Záleželo na typu dokumentu a jazyku, ve kterém byl dokument vyhotoven. Během národního obrození často zaznamenávali umělci svá německá příjmení v rozporu s doklady pravopisem českým. Jednalo se o projev vlastenectví. Uvedené změny se dělaly navzdory výnosu č. 94 195 ze dne 27. 5. 1866, který byl vydán českým místodržitelstvím. V něm se zakazovalo jakékoli samovolné měnění příjmení (Beneš, 1998).

Ve 20. století došlo k opakování výše zmíněných cyklů. Vznikem protektorátu Čechy a Morava vstoupil v platnost *Výnos o zřízení protektorátu Čechy a Morava* (16. 3. 1939). Výnos se v několika bodech zmiňoval o kompletní germanizaci obyvatelstva, které se tímto stalo říšským. Jednalo se nejen o vládu a politiku v čele s dosazeným protektorem, ale i o soudy a hlavně úřady. Zde opět docházelo k četným změnám i v zápisech příjmení.⁵¹

Po druhé světové válce se stala příjmení otázkou nejen politickou, ale i sociální a psychologickou. O změny a úpravy příjmení nebylo často žádáno pouze na základě vnitřní potřeby nositele, ale i na základě tlaku z jeho okolí. Ani sociální tlaky společnosti nebyly výjimkou. Vláda tyto změny ulehčovala zrušením výše uvedeného dekretu z roku 1866 a jeho nahrazením *zákonem č. 165/1945 Sb. o poplatkových a dávkových úlevách při změně jména* z 11. prosince 1945, který platil do 31. 12. 1946. Další vstřícný krok vlády týkající se změn a úprav příjmení, byl *Zákon č. 165/1947 Sb.* Ze dne 12. září 1947, kterým se prodlužovala platnost poplatkových a dávkových úlev při změně jména. Poplatky osvobodily žadatele od „*dávky za úřední výkon ve věcech správních*“, za každý arch žádosti se snížila částka z 50,- Kčs na 5,- Kč. *Výnos ministerstva vnitra č A-6330-10/12-1945 VI/1* z 18. února 1946 pak zavedl zavádějící pojem „*očista německých a maďarských příjmení*“, jenž doplňoval předešlé zákony. Navzdory těmto snahám, si mnohé rodiny svá německá příjmení ponechaly. (Matúšová, 2003, s. 215-256)

⁵¹ Moderní dějiny – vzdělávací portál pro učitele, studenty a žáky. Prameny. Československo v letech 1938-1945. Výnos o zřízení protektorátu Čechy a Morava (16. 3. 1939). [online] © 2009 - 2018. [cit. 2018-01-10] Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/vynos-o-zrizeni-protektoratu-cechy-a-morava-16-3-1939/>

6.2.2 Projevy pravopisné integrace

Pravopisná stránka příjmení závisí na mnoha faktorech: záleží jak na pravopisném úzu dobovém, tak místním a především na tradici zápisu příjmení nesené danou rodinou. Oficiálně není pravopisná stránka příjmení nikdy specifikována a tím dochází u příjmení ke značné rozličnosti (Knappová, 2008).

Německá příjmení u Čechů jsou v českém jazykovém prostředí pravopisně počesťována.

Prvním jevem je české označení kvantity, kdy spřežka *-ie* je často nahrazena českou dlouhou samohláskou *-í, -ý*: *Schmied – Schmíd, Fried – Frýdl* apod.

Dalším znakem počesťování je náhrada německých přehlasovaných samohlásek českými prostými samohláskami:

-ä > e/é: Bäber – Bébrová, Krautgärtner – Krautgertner, Krämer – Kremer atd.

-ö > e: Döring – Derink, Körbler – Kerbl atd.

-ü > i/y: Frühauf – Fryauf, Knütel – Knytl, Münnich – Minich atd.

Třetím znakem je substituce neobvyklých německých souhlásek hláskami českými, např.: *-sch* je nahrazováno souhláskou *-š*: *Schaffer – Šaffer, Schmied – Šmíd, Schuster – Šuster* aj.

Mezi další neobvyklé souhlásky patří *-w* nahrazené českým *-v a -z, -tz* je nahrazováno českou souhláskou *-c*, např.: *Wichterle – Vichterle, Hertz – Herc, Kurz – Kurc* atd.

Čtvrtou úroveň pravopisné integrace německých příjmení činí sdružování více českých pravopisných znaků kombinovaných s hláskami německými, např. *Schwarz – Švarc, Kurzweil – Kurcveil*.

Nejvyšším pravopisným stupněm integrace je úplné pravopisné počesťení, např.: *Zahel – Cáhel, Ziegler – Cígler, Hübsch – Hypš* aj.

V některých německých příjmeních je patrná i jasná česká výslovnost např. *Zimmer – Cimr, Haase – Háze* aj. (Beneš, 1998).

Těchto pět úrovní pravopisné integrace německých příjmení do češtiny jasně dokumentuje také změnu hláskoslovnou, kterou lze rozdělit na změnu samohláskovou a souhláskovou. Pro přehlednost jsou jednotlivé jevy uvedeny s obecnými příklady. V případě, že se jev vyskytl i v obci Netolice, je uveden i konkrétní příklad, viz tabulka č. 5 a 6. Zde je nutno podotknout, že dnešní integrovaná německá příjmení mohou mít nejasný původ, níže jsou proto uvedena příjmení i s více možnými výklady. Některá příjmení se v tabulce opakují, důvodem je jejich mnohonásobná integrace.

Tabulka č. 5: Samohláskové změny

Německá > česká samohláska/dvojhláska	Obecný příklad: německé příjmení – integrované	Německé příjmení – integrované příjmení z obce Netolice
ä > e/é	Krämer – Kremr	Rotschlädler – Rothschedl
a > o	Bachmann – Pochmann	Gansl – Konzal Hahn – Hondlík Hammer – Homr Katz – Koc Lachmann – Lochman Schandel – Čondl Tanzer – Toncar Tausch – Touš
ai, ay > aj	Kaiser – Kajser	Raim – Rajm
ai, ei > ej	Meissner – Mejsnar	Heinrich – Hejn
ai, ei > oi/oj	Haynlinus – Hoydlinus	Heide – Hojdekr Heid – Hojdar Bleicher – Plojhar
ai/ei > o	Breitschädel – Brodschädl	Steinhonsel – Štohanzl
au > ou	Garaus – Karous	Tettau – Tetour
ö > é	Fröhlich – Frélich	Böhm – Bém Götzl – Keclík
e > a (v příponě)	Reiter – Rejtar	Bleicher – Plojhar, Plouhar Schlemmer – Šlemar Tantzer – Toncar
ei > ai/aj	Schneider – Schnaider	Geier – Gaier Keil – Kail Peikert – Paikrt Reis – Rajs
eu > i	Freund – Frind	-
i > y	Ullrich – Ulrich – Ulrych	Thüringer – Turyna

		Titz – Tyc
ie > í	Ziegler – Cígler	Schmied – Šmíd
o > u	Strohalm – Struholm	-
ü > i/y	Müller – Miller	Bühner – Birner Münnich – Minich
Redukce samohláskových předpon nebo přípon	Obecný příklad: německé příjmení – integrované	Německé příjmení – integrované příjmení z obce Netolice
-e-	Pfeifer – Fajfr	Hammer – Homr – Hamr Kastel – Kastl Peikert – Paikrt Peschel – Pöschl Simandel – Simandl Wenzel – Fencel
apokopa -e	Hasse – Haas	Koc – Kotze

Zdroje: Městský úřad Netolice, Volby do EP 2004, Organizace technického zabezpečení voleb, SO-
kA Prachatice, nezpracovaný fond.
BENEŠ Josef. Německá příjmení u Čechů. Svazek 1 a 2. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí
nad Labem, 1998. ISBN 80-7044-212-3.
MATUŠOVÁ Jana. Německá vlastní jména v češtině. Praha 10: NLN, s. r. o., 2015.
ISBN 978-80-7422-369-3.
KNAPPOVÁ Miroslava. Naše a cizí příjmení v současné češtině. Liberec: AZ KORT, s.r.o., 2008.
ISBN 80-238-8173-6

Tabulka č. 6: Souhláskové změny

Německá > česká souhláska	Obecný příklad: německé příjmení – integrované příjmení	Německé příjmení – integrované příjmení z obce Netolice
b > p	Berger – Perger	Benz – Penc Bernegger – Pernekr Bleicher – Plojhar
en > an	Erben – Erban	-
en > -e- v příponě redukováno	Reißenzann – Raysnczon	-
er (přípona) > é	Kitzler – Kitzlér	-
er (přípona) > r	Anger – Angr	Bernegger – Pernekr Hammer – Hamr
er > ar	Geissler – Kejzlar	Bleicher – Plojhar, Plouhar Schlemmer – Šlemar Tantzer – Toncar
f > b	Šlehofer – Šlehobr	-
g > k	Glück – Klück	Bernegger – Pernekr Gansl – Konzal Götzl – Keclík Winzig – Vinzik
k > kh/kch/ch	König – Khynik	-
l > n	Vogeltanz – Fokentanc	-
pf > p	Bernkopf – Bernkop	Mollkopf – Molkup
r > l	Rieger – Lýgr	Hacker – Hakl
s > z	Sommer – Zumr	Gansl – Konzal Pisinger – Pizinger Steinhonsel – Štohanzl Zimmerhansel – Cimerhanzl
s > ž/š	Seligat – Šeligar	Staude – Študlar Steinhonsel – Štohanzl
sch > ks/x	Büsche – Piksa – Pixa	-
sch > š	Schubert – Šubrt	Broksche – Prokeš Fischer – Fišer

		Rauscher – Raušer Schick – Šikl Schmied – Šmíd Schulz – Šulz Schwarz – Švarc Tausch – Touš
d > t	Disselbrett – Tyslbret	-
v/w > f	Mühlwentzl – Mühlfentzl	Wenzel – Fencel
v/w > b	Weis – Bays	-
w > v	Weber – Veber	Oswald – Osvald Schwarz – Švarz Weisskopf – Viskup Winzig – Vincik
z/tz > c	Scholz – Šolc	Benz – Penc Kotz – Koc Schultz – Šulz Schwarz – Švarc Winzig – Vincik Zimmerhansel – Cimerhanzl
Redukce zdvojených souhlásek	Obecný příklad: německé příjmení – integrované příjmení	Německé příjmení – integrované příjmení z obce Netolice
mm > m	Zimmerhansel – Cimerhanzl	Hammer – Hamr – Homr Krumpholz – Krump Zimmerhansel – Cimerhanzl
nn > n	Münnich – Minich	Lachmann – Lochman Münnich – Minich

Zdroje: Městský úřad Netolice, Volby do EP 2004, Organizace technického zabezpečení voleb, SO-kA Prachatice, nezpracovaný fond.

BENEŠ Josef. Německá příjmení u Čechů. Svazek 1 a 2. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 1998. ISBN 80-7044-212-3.

MATÚŠOVÁ Jana. Německá vlastní jména v češtině. Praha 10: NLN, s. r. o., 2015. ISBN 978-80-7422-369-3.

KNAPPOVÁ Miroslava. Naše a cizí příjmení v současné češtině. Liberec: AZ KORT, s.r.o., 2008. ISBN 80-238-8173-6.

6.3 Tvaroslovná integrace německých příjmení u Čechů

Formální morfologie, jak již bylo zmíněno, se zabývá ohýbáním, tedy skloňováním jmen a časováním sloves. Příjmení se skloňují jako jména, především jako jména podstatná, ale také jako jména přídavná i jako zájmena.

Skloňování německých příjmení se řídí stejnými pravidly jako skloňování obecných jmen českých. Jejich koncovky při skloňování odpovídají zakončení jejich vzorů. Jedná se o konkrétní a životná jména podstatná, jejichž rod je stejný jako rod nositele. Během skloňování může dojít i ke změně příjmení ve snaze zachovat zjednodušení výslovnosti, např. *Winter* – 2. p. *Wintra* – *Wintera*, *Schlegel* – 2. p. *Schlegla* – *Schlegela* (Knappová, 2008).

Určení vzorů německých příjmení u Čechů závisí na tom, zda na konci jména vyslovujeme souhlásku (tvrdou, měkkou, obojetnou), či samohlásku, u níž je případně zohledněn předcházející typ souhlásky (tvrdý, měkký, obojetný).

Při určování vzorů u německých příjmení v obci Netolice byly využity tyto zdroje:

- KNAPPOVÁ, Miroslava. Naše a cizí příjmení v současné češtině. Liberec: AZ KORT, s.r.o., 2008. ISBN 80-238-8173-6.
- PRAVDOVÁ, Markéta, SVOBODOVÁ, Ivana, eds. Akademická příručka českého jazyka. Praha: Academia, 2014. ISBN 987-80-200-2327-8.

Vzory německých příjmení u Čechů s popisem a příklady buď obecnými, či z obce Netolice:

- **pán**
 - příjmení končící ve výslovnosti na tvrdou či obojetnou souhlásku
 - příjmení končící samohláskou *-e*, které má před touto samohláskou ve výslovnosti tvrdou, či obojetnou souhlásku (až na souhlásky *-s*, *-z*)
 - **hoch** – pomocný vzor *pána*, odlišuje se v 5. p. *hochu/pane*
 - příjmení končící ve výslovnosti na tvrdou či obojetnou souhlásku (*-k*, *-g*, *-h*, *-ch*)
 - příklady z obce Netolice: *Ilich*, *Minic*, *Schönbek*, *Türk*, *Vincik*, *Zoch*
 - příklady z obce Netolice: *Almer*, *Bém*, *Birner*, *Böhm*, *Both*, *Brom*, *Buchar*, *Cimerhanzl*, *Čondl*, *Effenberger*, *Ernest*, *Faltejsek*, *Fencl*, *Fišer*, *Gaier*, *Geier*, *Grill*, *Habich*, *Hackl*, *Hamr*, *Hart*, *Hasenöhr*, *Hauner*,

Höger, Hojdar, Hojdekr, Homr, Hondlík, Honetschläger, Iglauer, Jáger, Kail, Kaiser, Kandl, Kastl, Keclík, Klein, Konzal, Kopf, Kroneisl, Krump, Kugler, Kunzl, Kutheil, Lehrer, Lochman, Meinel, Molkup, Mottl, Müller, Osvald, Paikrt, Paukner, Pernekr, Perner, Pfeffer, Pinter, Pizinger, Pižl, Plojhar, Plouhar, Pöschl, Ráb, Rajm, Raušer, Reidinger, Reindl, Rotbauer, Rothschedl, Rožboud, Schönauer, Sigmund, Simandl, Sitter

- **muž**

- příjmení končící ve výslovnosti na měkkou či obojetnou souhlásku (-s, -z, (-zt), -x)
- příklady z obce Netolice: *Benc, Franc, Koblenc, Koc, Max, Penc, Prokeš, Rais, Schwarz, Šulc, Švarc, Touš, Tyc*

- **předseda**

- příjmení končící ve výslovnosti na samohlásku -a
- příklady z obce Netolice: *Hejna, Honsa, Kolafa, Lexa, Šanda, Šotola*

- **soudce**

- příjmení končící samohláskou -e, které má před touto samohláskou ve výslovnosti měkkou souhlásku, či souhlásky -s, -z
- obecný příklad: *Gausse, Kunke*

Německá příjmení u Čechů končící samohláskou -e jsou skloňována i jako zájmena. Zmíněný způsob usnadňuje stanovení podoby příjmení v prvním pádě, obecný příklad: 1. p. *Goethe* – 2. p. *Goetheho*.

Další způsob skloňování je skloňování německého příjmení podle vzoru přídavných jmen. Nejčastěji je tento způsob užíván u femininních tvarů příjmení s příponou -ová; toto příjmení se skloňuje podle vzoru **mladá**.

Poslední forma integrace německých příjmení u Čechů v rovině tvaroslovné je zachování užívání gramatického úzu v oblasti množného čísla (plurálu).⁵² Množné číslo je v českém jazyce u příjmení velmi specifické. V 1. p. může mít tři různé koncovky: -ovi, -ovy, -ové. Pokud se zvažuje mezi koncovkami -ovi a -ovy, správná koncovka se určí na základě shody přísudku s podmětem, tzn., že pokud se jedná pouze o ženy, tak -ovy, a pokud se jedná o ženu a muže, či pouze o muže, tak -ovi.

⁵² Zdroj pro část o množném čísle: Jazyková poradna ÚJČ AV ČR. Internetová příručka. Typ Novákovi, Skotničtí – Skotnických, rodina Novákova. [online] © 2008 – 2018. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=710>

Příklady: *Jana a Petra Švarcovy*

Jan a Petr Švarcovi (ale i Švarcové)

Jana a Petr Švarcovi

V případě, že se rozhoduje mezi *-ovi*, a *-ové*, může jít opět o rozlišení označení pohlaví nositelů, viz výše, nebo o tvary obecného jména, jež se používá ve významu jména obecného např. novodobí *Mánesové*: ve smyslu umělců, kteří malují v Mánesově stylu (Knappová, 2008).

Vzhledem k tomu, že čeština má na rozdíl od němčiny sedm pádů, německá příjmení u Čechů se svými tvary užívanými v komunikaci od německého tvaru nominativního značně vzdálí, např.:

Böhm dle vzoru *pán*:

1. p. Böhm
2. p. Böhma
3. p. Böhmovi
4. p. Böhma
5. p. Böhme!
6. p. Böhmovi
7. p. Böhmem

Zoch dle vzoru *hoch*:

1. p. Zoch
2. p. Zocha
3. p. Zochovi
4. p. Zocha
5. p. Zochu!
6. p. Zochovi
7. p. Zochem

Prokeš dle vzoru *muž*:

1. p. Prokeš
2. p. Prokeše
3. p. Prokešovi
4. p. Prokeše
5. p. Prokeši!
6. p. Prokešovi
7. p. Prokešem

Šanda dle vzoru *předseda*:

1. p. Šanda
2. p. Šandy
3. p. Šandovi
4. p. Šandu
5. p. Šando!
6. p. Šandovi
7. p. Šandou

Gausse dle vzoru *soudce*:

1. p. Gausse
2. p. Gausse
3. p. Gaussovi
4. p. Gaussem
5. p. Gausse
6. p. Gaussovi
7. p. Gaussem

Feminní tvar příjmení dle vzoru *mladá*:

1. p. Hamrová
2. p. Hamrové
3. p. Hamrové
4. p. Hamrovou
5. p. Hamrová!
6. p. Hamrové
7. p. Hamrovou

6.4 Slovotvorná integrace německých příjmení u Čechů

Slovotvorbu lze v českém prostředí řadit v širším slova smyslu přímo pod morfologii. Také jejím základem je změna celého morfému. „*Morfém je jednotka abstraktní – jde o množinu morfů stejného druhu, které mají stejný lexikální nebo gramatický význam (příp. stejnou funkci a které jsou si zároveň svou formální stavbou (zvukově – graficky) podobné.*“ (Pravdová, Svobodová, 2014, s. 189). Z definice plyne, že morfémy jsou rozličné. Jako příklady jsou dále pro tuto bakalářskou práci uvedeny tyto morfémy: *kořenové morfémy* (kořeny slova – nesou lexikální význam slova), *prefixy* (předpony, které stojí před kořenem slova a mění jeho lexikální význam), *slovotvorné předpony* (stojí též před kořenem slova, ale slouží k obměně – specifikaci, modifikaci, či dourčení hlavního lexikálního významu) a *suffixy* (přípony – stojí za kořenem slova) (Pravdová, Svobodová, eds., 2014).

Proces integrace německých příjmení u Čechů se projevil především v oblasti sufixů. K německým příjmením u Čechů byly přiřazeny typicky české přípony. Obecné příklady a příklady z obce Netolice, viz Tabulka č. 7:

Speciální příponou je přípona *-ová*, která tvoří feminní tvar příjmení. V českém jazyce se ženský tvar příjmení vyjadřuje, jelikož česká větná stavba není tak pevná, aby rozlišila nositele od nositelky. K tomu slouží tzv. přechylování. V prvním pádě jednotného čísla se z mužského tvaru příjmení tvoří příponou *-ová/-vá* tvar ženský. Přechylování však není pevně dáno žádným zákonem. Pouze *zákon č. 268/1949 Sb., o matrikách a jeho pozdější přepisy* (1952, 1965, 1977) uvádí, že příjmení cizinek by se mělo do dokladů zapsat dle českých pravopisných pravidel. Stát se může jazykovědců dotázat na nejvhodnější přechýlení určitého příjmení, avšak jazykovědci jsou pouhým poradním orgánem. Jedná se pouze o ustálenou tradici, kterou jazykovědci doporučují, jelikož umožňuje v českém textu příjmení bezproblémově skloňovat. Po-

užívání přechylování příjmení je totiž historicky spjata se samotným užíváním příjmení v českém jazyce (Knappová, 2008).

V rámci přechylování německých příjmení u Čechů dochází občas ke změně tvaru příjmení. Případy tohoto jevu v obci Netolice: *Hejna – Hejnová, Honsa – Honsová, Kolafa – Kolafová, Šotola – Šotolová, Šanda – Šandová, Šandera – Šanderová, Turyna – Turynová*. Často je možné i více variant, např. u příjmení končící na *-e*. *Falke – Falkeová – Falková*. Vypuštění *-e* u ženského tvaru příjmení však může způsobit nejasnost mužského tvaru. k tomuto jevu došlo i v obci Netolice, kdy bylo zjištěno pouze přechýlené příjmení *Trůblová* a odvozeno může být od *Trůbl – Trůbel i Trůble* z původního německého příjmení *Traube* (Matúšová, 2015).

Tabulka č. 7: Slovtvorné změny – české koncovky a přípony

České přípony a koncovky	Obecný příklad: německé příjmení – integrované příjmení	Německé příjmení – integrované příjmení z obce Netolice
-a	Liebhart – Liberta	Heinrich – Hejna Kochlöffel – Kolafa Thüringer – Turyna Hans – Honsa Alexius – Lexa
-áček	Lang – Langáček	-
-ák	Viet – Fajták	-
-áš	Lang – Langáš	-
-ášek	Lang – Langášek	-
-ek	Schmied – Šmidek	Valentin – Faltejsek Schönbeck – Schönbek
-ík/-ik (nejvíce u současných německých příjmení v jihočeském pohraničí)	Siegbert – Zejbrdlík	Hahn – Hondlík Götzl – Keclík Winzig – Vincik
-ník	Silber – Silbrník	-
-ovský	Johann – Johanovský	-
-ský	Hammer – Hamerský	-

Zdroje: Městský úřad Netolice, Volby do EP 2004, Organizace technického zabezpečení voleb, SOKA Prachatice, nezpracovaný fond.
BENEŠ Josef. Německá příjmení u Čechů. Svazek 1 a 2. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 1998. ISBN 80-7044-212-3.
MATUŠOVÁ Jana. Německá vlastní jména v češtině. Praha 10: NLN, s. r. o., 2015. ISBN 978-80-7422-369-3.
KNAPPOVÁ Miroslava. Naše a cizí příjmení v současné češtině. Liberec: AZ KORT, s.r.o., 2008. ISBN 80-238-8173-6.

Nejčastějšími českými sufixy, tj. koncovkami a příponami, v obci Netolice u německých příjmení jsou koncovka *-a* a přípony *-ek* a *-ik/-ik*. Je zajímavé, že se jedná o deminutivní přípony. Deminutiva neboli zdobněliny se využívají k označení menší kvantity a k vyjádření expresivity. Touto příponou se často odlišovali synové od otců, takže jména vyjadřovala stáří, či mohla odkazovat na vnější charakteristické vlastnosti nositele, např. *vzrůst* (Matušová, 2015).

ZÁVĚR

Pomocí probádání historie obce Netolice jsem si ověřila premisu, že obec Netolice mohu specifikovat jako českou obec. Národnostní podíl Čechů tam vždy převažoval a německá část obyvatel byla minoritní. A to i přes fakt, že obec Netolice byla obklopena tzv. Zlatou stezkou, s níž bylo svázáno i prolínání německého, rakouského a českého obyvatelstva, kultury a mísení jazyků. Názornou ukázkou jsou pak německá příjmení u Čechů. I v obci Netolice díky migraci obyvatelstva je v dnešní době možné nalézt značný počet německých příjmení u Čechů.

Z mého výzkumu provedeného v Státním okresním archivu Prachatice vyplynul jako nejlepší pramen pro vytvoření seznamu aktuálních německých příjmení u Čechů v obci Netolice *Seznam voličů z obce Netolice pro volby do Evropského parlamentu z roku 2004*. Ukázal se jako nejobsáhlejší a nejaktuálnější. Obsahoval příjmení 2 166 českých občanů, z nichž 602 byli občané, kteří nesli příjmení německé.

Z něj jsem za pomoci odborné literatury vypsala německá příjmení u Čechů v obci Netolice. Tento materiálový korpus tvořený 118 německými příjmeními mi posloužil jako podklad pro následný popis integrace německých příjmení do češtiny.

Z vytvořeného materiálového korpusu se na první pohled zdálo, že se v obci Netolice vyskytují i německá příjmení u Čechů, která nepodlehla žádné integraci. Tento svůj prvotní předpoklad jsem však vzápětí vyvrátila. Přestože tato příjmení nebyla pravopisně integrována, byla integrována po stránce morfologické. U většiny příjmení byly zaznamenány feminní tvary příjmení, tj. základní tvar příjmení s příponou *-ová*. Dále i u pravopisně neintegrováných příjmení dochází k integraci v rámci formální morfologie, tzn., že se i tato příjmení skloňují.

Německých příjmení v obci Netolice bez pravopisného projevu integrace bylo 45 typů. Naproti tomu pravopisně integrovaných německých příjmení bylo 73.

Pravopisná integrace, jak jsem zjistila z odborné literatury, probíhala již od vzniku příjmení, kdy písaři zaznamenávali příjmení především na základě ústního přenosu, díky kterému docházelo k časté změně německých pravopisných pravidel podle českého pravopisného úzu. K pravopisným změnám docházelo však i v nedávné minulosti.

V rámci morfologických změn probíhaly změny slovotvorné a tvaroslovné. U slovotvorných se jednalo především o změnu v sufixech (příponách), kde byly typicky německé přípony nahrazovány příponami českými. Tvaroslovná integrace dále před-

stavuje českou problematiku skloňování německých příjmení dle českých tvaroslovných pravidel.

Výsledky mé práce ukazují na to, že multikulturní společnost není otázkou posledních let. Jedná se o dlouhodobý proces migrace a následné integrace projevující se například i v počešťování německých příjmení u Čechů. Ne vždy byl však proces integrace přirozený a pozvolný jako například pravopisné a morfologické změny německých příjmení u Čechů. V rámci historie lidstva došlo k mnoha křivdám, násilným změnám a činům. V obci Netolice jsou toho jasným důkazem dokumenty nejprve o perzekuování Židů nacisty, následně o odsunech Němců Čechy a později i prověřování národnostní způsobilosti komunisty.

Osobně doufám v prozření mnoha mladých lidí klonících se k extrémním ideologickým hnutím, jelikož měli prozatím štěstí a zmíněné násilné činy nezažili. Migrace a integrace je totiž jevem, který provází naše lidstvo od nepaměti a to s ním stále neumí zacházet. Většinou vyvolá jen xenofobii, zášť, předsudky a násilí místo toho, aby se kultury od sebe navzájem učily a hledaly společné řešení.

LITERATURA A JINÉ POUŽITÉ ZDROJE

PRAMENY

Městský národní výbor Netolice, Pomocné soupisy obyvatelstva Netolic, 1948, SOkA Prachatic, karton 41, sign. III./ 1a.

Městský úřad Netolice, Volby do EP 2004, Organizace technického zabezpečení voleb, SOkA Prachatic, nezpracovaný fond.

Pamětní kniha města Netolice II. 1923 – 1938, SOkA Prachatic, sign. II – 162.

Pamětní kniha města Netolice III. 1938 – 1964, SOkA Prachatic, sign. III – 163.

Městský národní výbor Netolice, Jinonárodní skupiny, 1945–1976. SOkA Prachatic, karton 42, sign. III/4.

ODBORNÁ LITERATURA

BENEŠ Jaromír, OURODA Vlastislav a STEJSKAL Aleš. Historická krajina Netolicka – Specializovaný turistický průvodce. Černá v Pošumaví: Archeos a Mú Netolice, 1998. ISBN 80-238-3793-1.

BENEŠ Josef. Německá příjmení u Čechů. Svazek 1 a 2. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 1998. ISBN 80-7044-212-3.

FUCHS Hans, KUBŮ František, ŠTEMBERK Josef. Zlatá stezka 1000 let – Goldener Steig 1000 Jahre. Prachatic: Město Prachatic, 2009. ISBN 978-80-254-7582-9 (v knize neuvedeno: brož.)

GLOTZ, Peter. Vyhnání – České země jako poučný příklad. Mnichov: Ullstein, 2003. ISBN 80-7185-705-X

KLAUSMANN Hubert. Atlas der Familiennamen von Bayern. Ostfildern: Jan Thorbecke Verlag der Schwabenverlag AG, 2009. ISBN 978-3-7995-0225-2

KNAPPOVÁ, Miroslava. Naše a cizí příjmení v současné češtině. Liberec: AZ KORT, s.r.o., 2008. ISBN 80-238-8173-6,

KOHLHEIM Rosa a Volker. Duden Familiennamen: Herkunft und Bedeutung von 20.000 Nachnamen. Frankfurt am Main: Insel Verlag, 2005. ISBN 3-411-70852-2

KOKAISL, Petr, KREISSLOVÁ, Sandra, ŠTOLFOVÁ, Andrea, ZYCHOVÁ, Jana, FAJFRLÍKOVÁ Pavla a kol. Po stopách Němců ve východní Evropě: Česka republika, Slovensko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, bývalá Jugoslávie a Ukrajina. Praha: Nostalgie, 2015. Edice Pestrá Evropa. ISBN 978-80-906207-2-8.

KUBŮ František, ZAVŘEL Petr. Zlatá stezka, Historický a archeologický výzkum významné středověké obchodní cesty, 1. Úsek Prachatice – státní hranice. Příbram: PBTisk s. r. o., 2007. ISBN 978-80-86260-62-4.

MATUŠOVÁ Jana. Německá vlastní jména v češtině. Praha 10: NLN, s. r. o., 2015. ISBN 978-80-7422-369-3.

MOLDANOVÁ, Dobrava. Naše příjmení – MALÁ ENCYKLOPEDIIE/ SVAZEK 16. Praha: Mladá fronta, nakladatelství SSM. 1983. ISBN 23-061-83

PLESKALOVÁ, Jana. Vývoj vlastních jmen osobních v českých zemích v letech 1000-2010. Brno: Host – vydavatelství, s. r. o., 2011. ISBN 978-80-7294-834-5.

PRAVDOVÁ, Markéta, SVOBODOVÁ, Ivana, eds. Akademická příručka českého jazyka. Praha: Academia, 2014. ISBN 987-80-200-2327-8.

VOLF, Zdeněk. Vývoj institutu státního občanství v československých ústavních dějinách. Praha, 2009. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Katedra ústavního práva.

INTERNETOVÉ ZDROJE

CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. Slovník. Hypokristikum. PLESKALOVÁ Jana. [online] © 2012–2017. [cit. 2017-02-18] Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ORTOGRAFIE#pravopis>

CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. Slovník. Morfologie. PLESKALOVÁ Jana. [online] © 2012–2017. [cit. 2017-02-18] Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/MORFOLOGIE>

CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. Slovník. Příjmení. PLESKALOVÁ Jana. [online] © 2012–2017. [cit. 2017-02-17] Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/PŘÍJMÍ>

DigiArchiv SOA v Třeboni. Průzkumník. Digitalizované materiály. Matriky. [online] © 2007 – 2017. [cit. 2017-02-12] Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&>.

HRADILEK, Pavel. GETSEMANY, křesťanský měsíčník. Charakteristika středověké liturgie. [online] © 2017. [cit. 2017-01-15]. Index ISSN 1210 485X. Dostupné z: <https://www.getsemany.cz/node/964>

Jazyková poradna ÚJČ AV ČR. Internetová příručka. Typ Novákovi, Skotniční – Skotnických, rodina Novákova. [online] © 2008 – 2018. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=710>

Kratochvíle – oficiální webová prezentace státního zámku. O zámku. Historie. [online] © 2003–2016. [cit. 2017-01-15] Dostupné z: <https://www.zamek-kratochvile.eu/cs/o-zamku/historie>

MATÚŠOVÁ, Jana. K vývoji příjmení u Čechů v prvních poválečných letech Naše řeč, ročník 86. 2003, č. 5. ISSN 0027-8203.

Města a obce online – MOOL, vismo – úřední deska a weby měst a obcí. Jihočeský kraj. Prachatice. Netolice. [online] © 1996-2017 . [cit. 2017-01-15] Dostupné z: <http://mesta.obce.cz/zsu/vyhledat-10394.htm>

Město Netolice. Městský úřad. Kontakt. [online] © 2017. [cit. 2017-22-10] Dostupné z: <http://www.netolice.cz/kontakt/d-1137/p1=3357>.

Ministerstvo vnitra České republiky. Informační servis. Statistiky. Četnost jmen a příjmení. [online] © 2017. [cit. 2017-22-10] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cetnost-jmen-a-prijmeni-722752.aspx>

Moderní dějiny – vzdělávací portál pro učitele, studenty a žáky. Prameny. Československo v letech 1938-1945. Výnos o zřízení protektorátu Čechy a Morava (16. 3. 1939). [online] © 2009 - 2018. [cit. 2018-01-10] Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/vynos-o-zrizeni-protektoratu-cechy-a-morava-16-3-1939/>

MOLDANOVÁ, Dobrava. Výkladový slovník českých příjmení. Příjmení: Viskup. Původ. [online] © 2018. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.prijmeni.cz/Viskup/puvod>.

Zlatá Koruna – oficiální webová prezentace kláštera. O klášteře. Historie. [online] © 2003–2016. [cit. 2017-09-20] Dostupné z: <https://www.klaster-zlatakoruna.eu/cs/o-klasteru/historie>

TELEFONNÍ SEZNAMY

Telefonní seznam 1984-1987, Muzeum JUDr. O. Kudrny v Netolicích. Inventární číslo A-O 2000.

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Počet obyvatel a jejich národnostní složení dle datace	19
Tabulka č. 2: Německá příjmení v obci Netolice v roce 2004.....	25
Tabulka č. 3: Vývoj podílu německé národnosti na počtu obyvatel ČR v období 1921 – 2001 v % (při jednotlivých sčítáních)	34
Tabulka č. 4: Seznam německých příjmení u Čechů v obci Netolice v roce 2004, která nebyla pravopisně ovlivněna.....	36
Tabulka č. 5: Samohláskové změny.....	41
Tabulka č. 6: Souhláskové změny.....	43
Tabulka č. 7: Slovo tvorné změny.....	49

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1:	Kopie výpůjční smlouvy	58
Příloha č. 2:	Kopie souhlasu s jednorázovým použitím reprodukce archivního materiálu.....	60
Příloha č. 3:	Osvědčení o státní a národní spolehlivosti s pozitivním výsledkem.....	61
Příloha č. 4:	Osvědčení o státní a národní spolehlivosti s negativním výsledkem	64

Příloha č. 1: Kopie výpůjční smlouvy

Smlouva o výpůjčce
movitých kulturních památek (movitých věcí)

Číslo smlouvy: 10/2016

I.Smluvní strany:

1.Půjčitel: Muzeum JUDr.Otakara Kudrny v Netolicích 384 11
zastoupené: Zuzanou Leherovou, ředitelkou

IČO: 00071871
(dále jen půjčitel)

2.Vypůjčitel: Veronika Čížková,
IČO: (dále jen vypůjčitel) :

II.Zapůjčené movité kulturní památky (dále jen movité věci):

Půjčitel vypůjčuje vypůjčiteli movité věci uvedené v této smlouvě k účelu studijnímu na dobu od převzetí movitých věcí nejpozději do 30.5. 2017.

Pořadové číslo	Název předmětu Telefonní seznam	Inventární číslo	Pojistná cena v Kč
1.	1986-1987	A-O 2000	

III.Podmínky výpůjčky:

1.Movitě věci zůstávají ve vlastnictví Města Netolice-Muzea JUDr.O.Kudrny a může jich být použito pro sjednanou dobu jen k účelu uvedenému v této smlouvě.

2.Bez písemného souhlasu půjčitele nesmí být s movitými věcmi jinak disponováno, zejména je nelze dále půjčovat jinému uživateli.

3.Vypůjčitel je povinen zajistit po celou dobu výpůjčky bezpečnost a ochranu movitých věcí, případně bezpečné uložení či upevnění exponátů a dodržení doporučených klimatických podmínek instalace.

4.Vypůjčené movité věci nesmějí být bez předchozího souhlasu půjčitele fotografovány, filmovány či jinak reprodukovány a nesmějí na nich být prováděny restaurátorské či jiné zásahy.

5.Není-li stanoveno jinak, může půjčitel žádat vrácení movitých věcí v případě potřeby před uplynutím smluvené doby bez dalšího nároku.

6.Vypůjčené movité věci nemusí být pojištěny, vypůjčil odpovídá za poškození, zničení nebo ztrátu movitých věcí až do výše pojistných částek uvedených v u jednotlivých movitých věcí.

7.Přepravu movitých věcí zajistí vypůjčil na svůj náklad a nebezpečí. Vypůjčené movité věci musejí být při přepravě doprovázeny odpovědným pracovníkem vypůjčitele.

8.Vypůjčitel je povinen v případě odcizení, zničení nebo poškození movitých věcí uhradit půjčiteli vzniklou škodu až do výše pojistné ceny, případně uvést movitou věc na vlastní náklad do původního stavu.

9.Vypůjčitel se zavazuje uvést v popisných textech, v katalogu či jiných doprovodných tiskovinách fakt, že předmět zapůjčilo Muzeum JUDr.O.Kudrny v Netolicích. Dále se zavazuje případně zaslat půjčiteli obrazovou a tiskovou dokumentaci akce, dipl. práci apod.

V Netolicích dne 21.12. 2016

Za půjčitele: Zuzana Leherová
(razítko, podpis)

Za vypůjčitele: Veronika Čížková
(razítko, podpis)

Další záznamy:

Movité věci byly předány dne: 21.12. 2016

Výpůjčka byla prodloužena do:

Podpis oprávněného zástupce vypůjčitele:

Movité věci byly vráceny dne:

Zjištěné závady:

Za půjčitele převzal:

Za vypůjčitele předal:

Příloha č. 2: Kopie souhlasu s jednorázovým použitím reprodukce archivního materiálu

ČR - STÁTNÍ OBLASTNÍ ARCHIV V TŘEBONI
STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHIV PRACHATICE
383 11 Prachatice, Vodňanská 329

**SOUHLAS S JEDNORÁZOVÝM POUŽITÍM
REPRODUKCE ARCHIVNÍHO MATERIÁLU**

Jméno a adresa žadatele: Veronika Hazuková
Kodádkova 477
389 01 Vodňany

Číslo jednací: **SOAT – 3836/2107**
Číslo badatelského listu: **20**
Žádost o souhlas ze dne: **9. 8. 2017**

Na základě Vaší žádosti Vám udělujeme souhlas s bezplatným jednorázovým užitím reprodukce ve Vaší

bakalářské práci
diplomové práci
rigorózní práci disertační práci
jiné práci

s názvem této práce:

Německá příjmení v Netolicích a jejich integrace do českého jazyka

Souhlas se vztahuje na archivní materiál uvedený ve výše uvedeném badatelském listu. Při publikování uvedeného archivního materiálu jste povinen/na uvést správnou citaci pramene a také přesný název archivu, ve kterém je tento materiál uložen.

Jako kompenzaci za udělení souhlasu s bezplatným publikováním reprodukce archivního materiálu ve Vaší práci Vás žádáme o poskytnutí jednoho jejího exempláře v digitální nebo analogové podobě na adresu archivu.

PaedDr. Laděna Plucarová
ředitelka archivního odboru
státního oblastního archivu v Třeboni

Státní okresní archiv
Vodňanská 329
383 01 Prachatice
4

V Prachaticích dne 9. 8. 2017

Příloha č. 3: Osvědčení o státní a národní spolehlivosti s pozitivním výsledkem

(11) 11

MÍSTNÍ NÁRODNÍ VÝBOR V NETOLICÍCH
POL. OKRES PRACHATICE

Č. j.: 215/116-20/9-49. Netolice, dne 21.9.1949.

Věc: .

Ústřední
~~xxxxxx~~ národní výbor

žádost o vydání státní a národní spolehlivosti.

Místnímu národnímu výboru
v Netolicích.

Podepsaný-á/ Anežka Mádlová, roz. Langová
naroz. dne 18.8.1913 v obci Mýto okres
Rokycany bytem v Netolice, čp. 266

žádá tímto o vydání státní a národní spolehlivosti. Zároveň mistopří-
sežně prohlašuji, že není vedeno proti mě řízení podle retribučních
decretů. Po dobu okupace jsem bydlela: Praha VII, Janovského 2

Netolice, dne 20. září 1949. *Mádlová Anežka*
podpis:

*Dotaz v. b. v. Praha
21.9.1949*

MÍSTNÍ NÁRODNÍ VÝBOR V NETOLICÍCH	
Dosle 20/9. 1949	Vyřizováno:
215/116	
Příloha:	

HLAVNÍ PODKOMISAR ÚSTŘEDNÍHO
POMOCNÝCH HLAVNÍHO ÚSTŘEDNÍHO
Podáno dne 24. IX. 1949
Č. j.:

OBVODNÍ NÁRODNÍ VÝBOR
V PRAZE 7
24-ZÁŘÍ-1949
PŘÍL: 215

ziská boršč.
27. IX. 1949

927 Sv.
č. 10 9103 57

MÍSTNÍ NÁRODNÍ VÝBOR V NETOLICÍCH
POL. OKRES PRACHATICE

Netolice, dne 21.9.1949.

Č.j.: 215/116-20/9-49.

Věc:

Ústřední
XXXXX národní výbor

P r a h a .

osvědčení o státní a národní spolehlivosti, dodatečné šetření.

Pan í Anežka Mádlová

naroz. dne 18.8.1913

řícháný do Netolice

roz. Langová

povolání v domácnosti

národnosti české

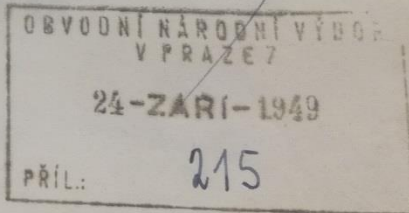
obdržel od nás osvědčení o státní a národní spolehlivosti podle
vyhlášky Zemského národního výboru v Praze ze dne 17.ledna 1947
číslo 183/2 práv.odd.1946 na základě svého místopřisežného prohlášení
1/ že nebyl odsouzen podle dekretu č.16/1945 Sb ve znění zákona č.22/45
Sb, podle dekretu 17/1945 Sb, ani podle dekretu č.183/1945 Sb že se
proti němu nevede řízení podle těchto dekretů, ani že nebyl odsouzen
k trestu propuštění ze služebního poměru nebo ztráty národnosti nebo
/zapatřovací platy/ podle dekretu č.105/1945 Sb,
2/ že řízení, které proti němu bylo zvedeno podle dekretu č.16/1945 Sb
ve znění zákona č.22/1945 Sb, č. 17/1945 nebo č. 138/1945 Sb, skončilo
rozsudkem /nálezem/ osvobozujícím nebo bylo zastaveno.

Jmenovaný oznámil, že bydlel v Praze VII, Janovského 2/438
po celou dobu okupace

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Vzhledem k tomu žádáme o zprávu na tomto spise, zdali jeho
místopřisežné prohlášení odpovídá pravdě, či zda v té příčině jsou
nějaké námítky.

Předseda MNV:

SNB Velitelství stanice 7
 PRAHA 7, Na Mladinách č. 24
 Došla v Praze 7 dne 12. X. 1949
 Čís. jedn. 6639 příl. 1

Místní národní výbor,
 Netolice.

V Praze, dne 23. října 1949.

Anežka Kubíšková-Mádlová, rozená Langová po dobu okupace bytem Praha VII., Janovského ul. č. 2, požívala po dobu jejího pobytu v Praze VII., v domě a okolí, jakož i v místě svého zaměstnání velmi dobré pověsti. Chovala se jako řádná a uvědomělá Češka, nebylo proti ní zjištěno nic závažného, proti vydání vysvědčení o státní a národní spolehlivosti.

/Krl./

Velitel stanice SNB-7,
 vstržm. Melka.
mel. K. Melka

MÍSTNÍ NÁRODNÍ VÝBOR V NETOLICÍCH	
Došlo: 26/10. 1949	Vyřízeno:
215776	
Příloh:	

MÍSTNÍ NÁRODNÍ VÝBOR
 PRAHA 7
 215776
 1949

Příloha č. 4: Osvědčení o státní a národní spolehlivosti s negativním výsledkem

215 (F)

V Nymburce, dne 13. května, 1949.

MÍSTNÍ NÁRODNÍ VÝBOR V NETOLICÍCH

Došlo: 13. 5. 1949 Vylízeno:

275

Příloh:

Titl.

Místnímu národnímu výboru
v ~~Nymburce~~ Netolicích.

Zpáteční lístek

Doporučená zásilka* (druh)

Cenné psaní* (udaná cena)

Salík* (udaná cena)

Pořad. u poštovního úřadu

v **NETOLICE**

dne 16. 5. 1949 pod č. 215-13. 5. 49

Odesílatel: *M. V. Veselý*

Adresát: *Alžběta Fischerová*
Velké Valtý
Nymburk

Věc **NETOLICE**
poštovní služby

*) Škrtněte, co se nehodí. 13 (IV - 1946) - 243 - 121703 *) Vypíni podací dírad. — *) Vypíni odesílatel. † 15 pošt. p. p.

odní spolehli-
24.
okres *Reschlingshausen (Nimelsch)*
okres

/a/ odsouzen /a/
b) 138/45 ani nebyl
oměru podle dekretu

le těchto dekretů
svobozujícím, bylo

e, že místopřísežné
prohlášení mnou podepsané neodpovídá pravdě, bude mi toto odej-
muto a učiněno oznámení pro zločin.

Podpis žadatele :
Alžběta Fischerová

plná adresa : *Alžběta Fischerová*
obec: *Nymburk*
ulice: *Velké Valtý* čp. *244*

Poznámka: Nehodící se odstavec škrtnout!

215 (F)

V Nymburce, dne 13. května, 1949.

Titl.

Místnímu národnímu výboru
v ~~Nymburce~~ Nedošicích.

MÍSTNÍ NÁRODNÍ VÝBOR V NEDOŠICÍCH	
Došlo: 13. 5. 1949	Vyřizeno:
215	
Příloh:	

Žádám o vydání osvědčení o státní a národní spolehlivosti a uvádím za tímto účelem tato data:

Jméno a příjmení : Alžběta Finchevová
 Den, měsíc a rok narození : 6. června, 1924
 Místo narození : ~~Flito~~ okres ~~Reichlingohausen (Niměcku)~~
 Příslušnost domov : okres
 Povolání : ~~remédělní~~

Prohlašuji místopřísežně, že jsem nebyl /a/ odsouzen /a/ ani souzen /a/ dle dekretu 16/45, 17/45 nebo 138/45 ani nebyl /a/ z trestu propuštěn /a/ ze služebního poměru podle dekretu 105/45.

Prohlašuji místopřísežně, že řízení podle těchto dekretů proti mé osobě vedené skončilo rozsudkem osvobozujícím, bylo zastaveno.

Současně beru na vědomí, že zjistí-li se, že místopřísežné prohlášení mnou podepsané neodpovídá pravdě, bude mi toto odejmuta a učiněno oznámení pro zločin.

Podpis žadatele :

Alžběta Finchevová

plná adresa : Alžběta Finchevová

obec: Nymburk

ulice: Velké Vaky čp. 244.

Poznámka: Nehodící se odstavec škrtnout!

215-13/5-49.

14. května 1949.

V ý m ě r .

Paní
Alžběta Fischerová,
Velké Vály 244
Nymburk.

Místní národní výbor v Netolicích nemůže vyhovět Vaší žádosti o vystavení osvědčení o státní a národní spolehlivosti, poněvadž jest zde známo, že jste v době okupace byla hlášena jako osoba německé národnosti, jako Němka jste vystupovala, pročez nelze Vás považovati za státně a národnostně spolehlivou občanku ČSR.

Z tohoto rozhodnutí se můžete do 15 dnů po doručení odvolati k okresnímu národnímu výboru ve Vodňanech a to podáním učiněným buď u místního národního výboru v Netolicích, nebo přímo u okresního národního výboru ve Vodňanech.

Předseda MNV:

Doporučeně,
do vlastních rukou,
na návratku.